Súkromná základná škola FELIX, Krásnohorská 14, Bratislava

ŠKOLSKÝ PORIADOK

	Deň:	Zodp.
Vydané:	2.9.2020	
Platnosť od:		
Prerokované v ped. rade:		
Prerokované v Rade školy:		
Prerokované v Rade rodičov:		
Schválené zriaďovateľom:		
Novely		

OBSAH

ČL. I PRÁVA A POVINNOSTI ŽIAKA A JEHO ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCU 3

I PRÁVA A POVINNOSTI ŽIAKA 3

I.1 ŽIAK MÁ PRÁVO 3

I.1.2 ŽIAK JE POVINNÝ 4

I. 2 PRÁVA A POVINNOSTI ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCU 4

I.2.1 ZÁKONNÝ ZÁSTUPCA MÁ PRÁVO 4

I.2.2 ZÁKONNÝ ZÁSTUPCA ŽIAKA JE POVINNÝ 5

ČL. II VÝKON PRÁV A POVINNOSTÍ ŽIAKOV A ICH ZÁKONNÝCH ZÁSTUPCOV 5

II. 1 DOCHÁDZKA DO ŠKOLY, PRÍCHOD A ODCHOD ZO ŠKOLY 6

II. 2 SPRÁVANIE SA NA VYUČOVANÍ 7

II. 3 ZAČLENENIE ŽIAKOV SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI 9

II. 4 SPRÁVANIE SA CEZ PRESTÁVKU, MIMO TRIEDY 9

II. 5 SPRÁVANIE SA ŽIAKOV MIMO ŠKOLY 10

ČL. III **Chyba! Záložka nie je definovaná.**

ČL. IV BEZPEČNOSŤ A OCHRANA ZDRAVIA ŽIAKOV, OCHRANA PRED SOCIÁLNO -PATOLOGICKÝMI JAVMI, DISKRIMINÁCIOU ALEBO NÁSILÍM. 11

ČL. V VÝCHOVNÉ OPATRENIA 12

ČL. VI PREVÁDZKA A VNÚTORNÝ REŽIM ŠKOLY 12

ČL. VII ZÁVEREČNÉ USTANOVENIE 13

DEKLARÁCIA PRÁV DIEŤAŤA 14

DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤAŤA 16

PREVÁDZKOVÉ PORIADKY ODBORNÝCH UČEBNÍ 37

Školský poriadok je súhrn noriem spolužitia a spolupráce celého školského kolektívu žiakov, učiteľov a ostatných pracovníkov školy a zákonných zástupcov. Jeho uplatňovanie v praxi v podstatnej miere prispieva k napĺňaniu poslania školy.

Čl. I Práva a povinnosti žiaka a jeho zákonného zástupcu

V zmysle zákona Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, princípov a poslania školy sú:

I PRÁVA A POVINNOSTI ŽIAKA

I.1 ŽIAK MÁ PRÁVO

na

1.1.a rovnoprávny prístup ku vzdelávaniu,
1.1.b bezplatné vzdelanie v základných školách,
1.1.c vzdelanie v štátnom jazyku a materinskom jazyku v rozsahu ustanovenom zákonom,
1.1.d individuálny prístup rešpektujúci jeho schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom zákonom,
1.1.e úctu k jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnostnej a etnickej príslušnosti,
1.1.f poskytovanie poradenstva a služieb spojených s výchovou a vzdelávaním,
1.1.g výchovu a vzdelávanie v bezpečnom a hygienicky vyhovujúcom prostredí,
1.1.h organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychohygieny,
1.1.i úctu k svojej osobe a na zabezpečenie ochrany proti fyzickému, psychickému a sexuálnemu násiliu,
1.1.j na slobodnú voľbu voliteľných predmetov v súlade so svojimi možnosťami, záujmami a záľubami v rozsahu ustanovenom vzdelávacím programom,
1.1.k na informácie týkajúce sa jeho osoby a jeho výchovno-vzdelávacích výsledkov, na individuálne vzdelávanie za podmienok ustanovených týmto zákonom podľa § 24
1.1.l žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú.

I.1.2 ŽIAK JE POVINNÝ

I.2. a neobmedzovať svojím konaním práva ostatných osôb zúčastňujúcich sa výchovy a vzdelávania,
I.2. b dodržiavať školský poriadok a ďalšie vnútorné predpisy školy a školského zariadenia,
I.2. c chrániť pred poškodením majetok školy alebo školského zariadenia a majetok, ktorý škola alebo školské zariadenie využíva na výchovu a vzdelávanie,
I.2. d chrániť pred poškodením učebnice, učebné texty a učebné pomôcky
I.2. e pravidelne sa zúčastňovať na výchove a vzdelávaní a riadne sa vzdelávať

I.2. f konať tak, aby neohrozoval svoje zdravie a bezpečnosť, ako aj zdravie a bezpečnosť ďalších osôb zúčastňujúcich sa na výchove a vzdelávaní,

I.2. g ctiť si ľudskú dôstojnosť svojich spolužiakov a zamestnancov školy alebo školského zariadenia,

I.2. h rešpektovať pokyny zamestnancov školy alebo školského zariadenia, ktoré sú v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi, vnútornými predpismi školy a dobrými mravmi.

I. 2 PRÁVA A POVINNOSTI ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCU

I.2.1 ZÁKONNÝ ZÁSTUPCA MÁ PRÁVO

2.1. a vybrať pre svoje dieťa školu alebo školské zariadenie, ktoré poskytuje výchovu a vzdelávanie podľa tohto zákona, zodpovedajúce schopnostiam, zdravotnému stavu, záujmom a záľubám dieťaťa, jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnosti a etnickej príslušnosti; právo na slobodnú voľbu školy alebo školského zariadenia možno uplatňovať v súlade s možnosťami výchovno-vzdelávacej sústavy,

2.1. b žiadať, aby sa v rámci výchovy a vzdelávania v škole alebo v školskom zariadení poskytovali žiakom informácie a vedomosti vecne a mnohostranne v súlade so súčasným poznaním sveta a v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa zákona,

2.1. c oboznámiť sa s výchovno-vzdelávacím programom školy alebo školského zariadenia a školským poriadkom,

2.1. d byť informovaný o výchovno-vzdelávacích výsledkoch svojho dieťaťa,

2.1. e na poskytnutie poradenských služieb vo výchove a vzdelávaní svojho dieťaťa,

2.1. f zúčastňovať sa výchovy a vzdelávania po predchádzajúcom súhlase riaditeľa školy,

2.1. g vyjadrovať sa k výchovno-vzdelávaciemu programu školy alebo školského zariadenia prostredníctvom orgánov školskej samosprávy /Rada školy/,

2.1. h byť volený do Rady školy, Rady rodičov,

2.1. i dať žiadosť o odklad začiatku povinnej školskej dochádzky svojho dieťaťa,

2.1. j dať žiadosť o integrovanie svojho dieťaťa,

2.1. k dať žiadosť o povolenie plniť povinnú školskú dochádzku mimo územia Slovenskej republiky,

2.1. l dať žiadosť o komisionálne preskúšanie svojho dieťaťa, ak má pochybnosti o správnosti klasifikácie v jednotlivých predmetoch na konci 1.a 2.polroka do troch dní odo dňa, keď bolo žiakovi vydané vysvedčenie a byť prítomný na komisionálnom preskúšaní svojho dieťaťa po predchádzajúcom súhlase riaditeľa školy,

2.1. m dať žiadosť o oslobodenie od vyučovania v niektorom predmete na základe odborného posudku lekára,

2.1. n dať preskúmať súdom vydané konečné rozhodnutiena riešenie podnetov, sťažností,

2.1. o dostať k nahliadnutiu písomné práce svojho dieťaťa,

2.1. p na vydanie potvrdenia o návšteve školy, odpisu vysvedčenia a pod.

I.2.2 ZÁKONNÝ ZÁSTUPCA ŽIAKA JE POVINNÝ

2.2.a vytvoriť pre dieťa podmienky na prípravu na výchovu a vzdelávanie v škole a na plnenie školských povinností,

2.2.b dodržiavať podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu svojho dieťaťa určené školským poriadkom,

2.2.c dbať na sociálne a kultúrne zázemie dieťaťa a rešpektovať jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby,

2.2.d informovať školu alebo školské zariadenie o zmene zdravotnej spôsobilosti jeho dieťaťa, jeho zdravotných problémoch alebo iných závažných skutočnostiach, ktoré by mohli mať vplyv na priebeh výchovy a vzdelávania,

2.2.e nahradiť škodu, ktorú žiak úmyselne zavinil,

2.2.f prihlásiť dieťa na plnenie povinnej školskej dochádzky a dbať o to, aby dieťa dochádzalo do školy pravidelne a včas, ak mu nezabezpečí inú formu vzdelávania podľa zákona; dôvody neprítomnosti dieťaťa na výchove a vzdelávaní doloží dokladmi v súlade so školským poriadkom,

2.2.g ak sa dieťa alebo žiak nemôže zúčastniť na výchove a vzdelávaní v škole alebo v školskom zariadení, jeho zákonný zástupca je povinný oznámiť škole alebo školskému zariadeniu bez zbytočného odkladu príčinu jeho neprítomnosti. Za dôvod ospravedlniteľnej neprítomnosti dieťaťa alebo žiaka sa uznáva najmä choroba, prípadne lekárom nariadený zákaz dochádzky do školy, mimoriadne nepriaznivé poveternostné podmienky alebo náhle prerušenie premávky hromadných dopravných prostriedkov, mimoriadne udalosti v rodine alebo účasť žiaka na súťažiach,

2.2.h neprítomnosť žiaka, ktorá trvá najviac tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, ospravedlňuje jeho zákonný zástupca; vo výnimočných a osobitne odôvodnených prípadoch škola môže vyžadovať lekárske potvrdenie o chorobe dieťaťa alebo žiaka alebo iný doklad potvrdzujúci odôvodnenosť jeho neprítomnosti. Ak neprítomnosť žiaka z dôvodu ochorenia trvá dlhšie ako tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, predloží žiak, jeho zákonný zástupca potvrdenie od lekára.

Čl. II Výkon práv a povinností žiakov a ich zákonných zástupcov

II.a Výkon práv a povinností vyplývajúcich zo školského zákona musí byť v súlade s dobrými mravmi. Nikto nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať na škodu druhého.

II.b Žiak nesmie byť v súvislosti s výkonom svojich práv postihovaný za to, že podá na iného žiaka, pedagogického zamestnanca alebo iného zamestnanca školy sťažnosť, žalobu alebo návrh na začatie trestného stíhania.

II.c Žiak, ktorý sa domnieva, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli dotknuté v dôsledku nedodržania zásady rovnakého zaobchádzania, môže sa domáhať právnej ochrany na súde podľa osobitného predpisu.

II.d Škola alebo školské zariadenie podľa tohto zákona nesmie žiaka postihovať alebo znevýhodňovať preto, že uplatňuje svoje práva podľa školského zákona.

II. 1 Dochádzka do školy, príchod a odchod zo školy

II.1.a Škola je pre rodičov a žiakov otvorená každý pracovný deň od 7:00 do 17:30.

II.1.b Žiak prichádza do školy včas, podľa rozvrhu hodín. Žiaci prichádzajú na vyučovanie najneskôr 15 minút pred začiatkom vyučovania, aby sa stihli na vyučovanie pripraviť (prezuť, odložiť svoje veci do skriniek, odložiť školskú tašku na pracovné miesto, ...).

II.1.c Žiaci, ktorí prichádzajú do školy pred vyučovaním, sa zdržujú v rannom Felixklube s tým, kto má rannú službu. Pätnásť minút pred začiatkom vyučovania sa presúvajú do svojej triedy, kde čakajú na svojho učiteľa a ranný kruh (ak nedostanú iné pokyny).

II.1.d Mimo vyučovania sa v priestoroch školy a okolí zdržuje len v čase, keď to určí vyučujúci a je pod jeho priamym dozorom.

II.1.e Žiak svoju neprítomnosť v škole zdokumentuje písomným dokladom od lekára alebo od rodiča v elektronickej žiackej knižke. Všetky ospravedlnenia neprítomnosti žiaka sa zaznamenávajú cez elektronickú žiacku knižku.

II.1.f Zákonný zástupca je povinný informovať učiteľa o neprítomnosti dieťaťa – ak je to plánovaná neprítomnosť (cestovanie, prehliadka u lekára a pod.), je povinný informovať učiteľa vopred a informovať sa o učive, ktoré sa v ten deň bude preberať.

II.1.g Ak žiak vymeškáva vyučovanie neplánovane (choroba, nepredvídané udalosti a pod.), je zákonný zástupca povinný informovať učiteľa o dôvode do 24 hodín (edupage, osobný alebo telefonický rozhovor, sms, e-mail). Je tiež potrebné informovať sa o preberanom učive počas neprítomnosti dieťaťa.

II.1.h Neprítomnosť maloletého dieťaťa alebo žiaka, ktorá trvá najviac tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, ospravedlňuje jeho zákonný zástupca alebo zástupca zariadenia; vo výnimočných a osobitne odôvodnených prípadoch škola môže vyžadovať lekárske potvrdenie o chorobe dieťaťa alebo žiaka alebo iný doklad potvrdzujúci odôvodnenosť jeho neprítomnosti. Ak neprítomnosť dieťaťa alebo žiaka z dôvodu ochorenia **trvá dlhšie ako tri po sebe nasledujúce vyučovacie dni, predloží žiak alebo jeho zákonný zástupca potvrdenie od lekára.**

II.1.i Ak nemôže žiak prísť do školy pre vopred známu príčinu, požiada o uvoľnenie triedneho učiteľa. Na jednotlivú vyučovaciu hodinu uvoľní žiaka príslušný učiteľ, na jeden deň triedny učiteľ, na viac dní na základe písomnej žiadosti zákonného zástupcu žiaka riaditeľka školy.

II.1.j Každá neospravedlnená hodina sa písomne oznamuje zákonným zástupcom žiaka.

II.1.k Výchovné opatrenia za vymeškané neospravedlnené hodiny:

Počet vymeškaných neospravedlnených hodín	Druh pokarhania
1 – 5	Pokarhania RŠ
6 - 19	Pokarhanie RŠ s návrhom na zníženú známkou zo správania na 2. st.
20 - 59	Pokarhanie RŠ s návrhom na zníženú známkou zo správania na 3 st.
60 -	Pokarhanie RŠ s návrhom na zníženú známkou zo správania na 4 st.

II.1.l Za ospravedlnené dôvody neprítomnosti v škole sa považuje choroba žiaka, mimoriadna udalosť v rodine, prípadne iné závažné okolnosti.

II.1.m Žiak sa môže zúčastniť školských súťaží, výletov, exkurzií len s informovaným súhlasom zákonného zástupcu, ktorý odovzdá na začiatku šk. roka triednemu učiteľovi.

II.1.n Ak sa žiak nemohol pripraviť sa na vyučovanie, primeraným spôsobom sa ospravedlní na začiatku hodiny a učiteľ mu oznámi, dokedy má úlohy splniť.

II.1.o Po skončení vyučovania každý žiak pozbiera vo svojom okolí a lavici hrubú nečistotu, zanesie ich do koša, vyloží stoličku. Zbalí si veci a nastúpi si. Pod vedením vyučujúceho žiaci v tichosti odchádzajú do šatne alebo do Klubu.

II.1.p Maloletý žiak (dieťa) nemôže v prípade nevoľnosti alebo úrazu odísť zo školy sám. Žiak svoj problém oznámi triednemu učiteľovi alebo vedeniu školy, ktorí rozhodnú po konzultácii so zákonným zástupcom o ďalšom postupe.

II.1.q Odhlasovanie žiaka zo stravovania v školskej jedálni patrí medzi povinnosti zákonného zástupcu

II.1.r Učiteľ má právo udeliť neospravedlnenú hodinu pri opakujúcich sa neskorých príchodoch na vyučovanie spočítaním chýbajúcich minút.

II.1.s Žiak môže odísť zo školy v časoch, ktoré sú uvedené na nástenke v škole a tiež na webovej stránke školy.

II.1.t Žiak 1. až 4. ročníka odchádza zo školy v sprievode zákonného zástupcu alebo inej osoby, ktorá sa preukáže kartičkou vydanou na meno žiaka. Ak dieťa odchádza zo školy samé, potrebuje o tom písomný súhlas zákonného zástupcu.

II.1.u Učiteľ musí vedieť o odchode žiaka. Zákonný zástupca (žiak, ak má písomný súhlas od rodiča) je povinný odchod žiaka oznámiť učiteľovi.

II. 2 Správanie sa na vyučovaní

II.2. a Vyučovacie hodiny v škole prebiehajú podľa rozvrhu hodín schváleného riaditeľom školy. Oboznámiť sa s rozvrhom môže zákonný zástupca na webovej stránke školy, na chodbe alebo v triede, kde je rozvrh na príslušný školský rok umiestnený.

II.2. b Žiak je zodpovedný za svoje pracovné miesto a poriadok na ňom, tiež je zodpovedný za poriadok na mieste, kde sa pri práci, či hre zdržiaval.

II.2. c Žiaci každej triedy majú právo riešiť problémy, vylepšovať pravidlá správania a spolužitia v ranných komunitách. Tvoria tak *Triedne pravidlá.* Žiaci každej triedy majú povinnosť prijaté pravidlá v triede dodržiavať. V priebehu roka môžu byť pravidlá dopĺňané podľa vzniknutých okolností a znovu prediskutované so žiakmi.

II.2. d Žiaci majú právo podieľať sa na riadení triedy, spolu s učiteľom sa dohodnú na funkciách – pomocníkoch a ich úlohách (jednotlivé funkcie a úlohy si podľa svojich potrieb volí každá trieda samostatne).

II.2. e Pravidlá, ktoré majú „nadtriedny charakter“, sa stávajú súčasťou *Školských pravidiel,* ktoré sú v priebehu roka aktualizované na základe požiadaviek žiakov aj iných pracovníkov.

II.2. f Triedu, učebňu a ihrisko môže žiak opustiť len so súhlasom vyučujúceho. Školský areál počas vyučovania možno opustiť len v sprievode zákonného zástupcu alebo vyučujúceho.

II.2. g Žiak nesmie falšovať známky v žiackej knižke či inom úradnom dokumente, zápisy a podpisy učiteľov, ani inak klamať a podvádzať.

II.2. h Žiak je povinný mať na vyučovaní potrebné učebnice a pomôcky podľa rozvrhu hodín, prípadne podľa pokynov vyučujúceho. Škola poskytuje žiakovi učebné pomôcky (napr. pero, ceruzku, zošity, učebnice, ...). Žiak s týmito pomôckami pracuje šetrne a dáva si na ne pozor, je zodpovedný za ich funkčnosť (pravidelné strúhanie si farbičiek, výmeny vypísaného zošita za čistý...), zodpovedá za ich znehodnotenie a stratu (kúpa náhrady, prinesie si vlastné).

II.2. i Žiak si môže učebnice a učebné pomôcky odnášať domov, ale je povinný nosiť do školy učebnice a učebné pomôcky podľa rozvrhu hodín.

II.2. j Nie je dovolené nosiť do školy predmety, ktoré rozptyľujú pozornosť, predmety, ktoré sú zdraviu nebezpečné, väčšie sumy peňazí ako aj cenné veci, za ktoré škola nezodpovedá. V prípade, že si

žiak opakovane bez závažnejšieho dôvodu neprinesie pomôcky na vyučovanie, môže mu byť udelené niektoré z výchovných opatrení alebo navrhnutá znížená známka zo správania.

II.2. k Počas vyučovania /to zn. počas vyučovacích hodín a počas prestávok/ žiak nesmie používať mobilný telefón, mp3 prehrávače ani inú elektroniku. Ak si ich prinesie do školy, musí ich mať odložené v taške alebo vo svojej skrinke. Použiť ich môže iba v odôvodnených prípadoch so súhlasom vyučujúceho, triedneho učiteľa, riaditeľa alebo jeho povereného zástupcu. Ak žiak poruší toto nariadenie, bude mu udelené výchovné opatrenie.

II.2. l Sankcie za používanie mobilu, mp3 prehrávačov inej elektroniky počas vyučovania:

1 x zazvonenie, použitie mobilu – poznámka v EŽK
2 x - pokarhanie triednym učiteľom
3 x - pokarhanie riaditeľom školy

Po viacnásobnom porušení zákazu zakaždým žiak dostane pokarhanie RŠ, čo bude mať za následok zníženie známky zo správania. Ak je v priebehu dňa nevyhnutná komunikácia medzi rodičom a žiakom, treba to oznámiť triednemu učiteľovi po príchode do školy.

II.2. m Za veci, ktoré nie sú školskými pomôckami /mobil, elektronika, bicykel/ škola nepreberá zodpovednosť a nebude riešiť ich stratu či odcudzenie. Na tieto veci sa nevzťahuje ani poistenie žiaka.

II.2. n V osobných veciach sa žiak obracia na svojho triedneho učiteľa. V závažných prípadoch sa obracia na riaditeľa alebo zástupcu riaditeľa školy.

II.2. o Žiak nepoužíva hrubé, vulgárne slová, neslušné výrazy. Spory so spolužiakmi nerieši šikanovaním ani bitkou. Ak tak bude konať, považuje sa to za hrubé porušenie školského poriadku.

II.2. p V prípade, že ani po opakovaných napomenutiach žiaka (zaznamenaných v Edupage) z dôvodu porušenia školského poriadku nedôjde k náprave, žiak bude dočasne vylúčený z ŠKD. Podmienky vylúčenia žiaka z ŠKD budú stanovené individuálne.

II.2. q Správanie žiakov musí byť vždy v súlade s pravidlami spoločenského správania. Pestujeme dobré medziľudské vzťahy so spolužiakmi. Starší majú byť mladším vzorom, a nie zlým príkladom. Žiaci sú povinní slušne a zdvorilo sa správať voči riaditeľovi školy, učiteľom, vychovávateľkám, všetkým zamestnancom i dospelým osobám, s ktorými sa stretnú v budove školy.

Vyučovanie TEV:

II.2. r Žiak úplne oslobodený od vyučovania TEV rozhodnutím riaditeľa školy na základe odporúčania odborného lekára sa nemusí zúčastňovať hodín TEV, pokiaľ sú v rozvrhu prvé alebo posledné. V tom čase má zodpovednosť za dieťa jeho zákonný zástupca. Toto rozhodnutie sa týka aj žiakov, ktorí sú uvoľnení dočasne na dlhšiu dobu /napr. alergici/ na základe lekárskeho rozhodnutia. Ak majú takíto žiaci hodinu TEV inú ako prvú či poslednú, zúčastňujú sa vyučovania a riadia sa pokynmi vyučujúceho.

II.2. s Na hodiny TEV sa žiak prezlieka do čistého cvičebného úboru podľa pokynov učiteľa TEV. Ak nemôže cvičiť zo zdravotných dôvodov týždeň a kratšie, prinesie ospravedlnenie od zákonných zástupcov v žiackej knižke. Ak nemôže cvičiť dlhšie, musí vyučujúcemu TEV predložiť potvrdenie od lekára. Opakované, úmyselné zabúdanie cvičebného úboru sa hodnotí v zmysle Hodnotiaceho poriadku školy.

II.2. t Ak žiak svojím správaním a agresivitou ohrozuje bezpečnosť a zdravie ostatných žiakov, ostatných účastníkov výchovy a vzdelávania alebo narúša výchovu a vzdelávanie do takej miery, že znemožňuje ostatným účastníkom výchovy a vzdelávania vzdelávanie, riaditeľ školy môže použiť ochranné opatrenie, ktorým je okamžité vylúčenie žiaka z výchovy a vzdelávania, umiestnením

žiaka do samostatnej miestnosti za prítomnosti pedagogického zamestnanca. Riaditeľ školy bezodkladne privolá zákonného zástupcu, zdravotnú pomoc, Policajný zbor.

II. 3 Začlenenie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Triedne kolektívy pomáhajú zdravotne znevýhodneným žiakom a žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia :

- fyzicky - presun v budove školy, v triede
- v učení a osobných problémoch

Triedni učitelia vedú triedne kolektívy k ochrane zdravotne znevýhodnených detí a vzájomnej pomoci.

II. 4 Správanie sa cez prestávku, mimo triedy

II.4. a Prestávky slúžia na oddych, presun do odborných učební a na prípravu na nasledujúcu hodinu. Je zakázané naháňať a biť sa so spolužiakmi, chodiť po zábradlí a vešať sa naň, vykláňať sa z okien, vyhadzovať papiere, odhadzovať odpadky na dlážku.

II.4. b Cez veľkú prestávku sa žiaci riadia pokynmi učiteľa, ktorý má dozor. Na začiatku veľkej prestávky, ak je primerané počasie, odchádzajú žiaci do šatne, kde sa prezúvajú a obliekajú si v zimnom čase vrchný odev. Na konci prestávky opäť odchádzajú do šatne, kde si odkladajú obuv.

II.4. c Žiaci sa bez sprievodu dospelého počas vyučovacieho procesu nesmú vzdialiť z areálu školy.

II.4. d Po skončení školskej akcie mimo budovy školy a v čase po ukončení vyučovania môžu odísť žiaci 2. stupňa so súhlasom učiteľa domov. Miesto rozchodu musí byť určené tak, aby sa zabezpečil neohrozený návrat žiakov domov, najlepšie spred budovy školy.

II. 5 Správanie sa žiakov mimo školy

II.5. a Žiaci sú povinní slušne sa správať i v čase mimo vyučovania, počas voľných dní a počas školských prázdnin. K rodičom, súrodencom, priateľom i spolužiakom sa správajú slušne, zdvorilo, čestne.

II.5. b Žiaci sú zdvorilí voči dospelým, najmä k chorým ľuďom, starším, telesne postihnutým, ženám, uvoľňujú im cestu a miesto v dopravných prostriedkoch. Chránia mladších spolužiakov a deti.

II.5. c Na cestách, uliciach a križovatkách dodržiavajú dopravné predpisy. V meste sa riadia pokynmi príslušníkov policajného zboru, svetelnými a zvukovými signálmi.

II.5. d V dopravných prostriedkoch uvoľňujú žiaci miesto starším ľuďom, ženám, chorým. Správajú sa slušne, nehlučne.

Čl. III Starostlivosť o učebnice, pomôcky a majetok školy

III. a Triedny učiteľ vedie žiakov k šetreniu a k hospodárnemu zaobchádzaniu s učebnicami. Za svojvoľné poškodenie učebníc udelí triedny učiteľ žiakovi výchovné opatrenie.

III. b Žiak každú učebnicu po prevzatí pod vedením triedneho učiteľa dôkladne prekontroluje. Zistené nedostatky, chýbajúce strany a pod. si žiak poznačí na zadnú stranu učebnice, a tr. učiteľ pravdivosť

údajov potvrdí svojím podpisom. Taktiež si poškodenie učebnice poznačí tr. učiteľ do svojej agendy. Triedny učiteľ vedie evidenciu učebníc – stav a komu ich vydal.

III. c Žiaci sú povinní udržiavať triedy, šatne, chodby a ostatné priestory v škole i na nádvorí v čistote a poriadku. Majetok školy treba šetriť. Je zakázané poškodzovať lavice, stoličky, tabuľu a ostatné zariadenie. V prípade neúmyselného poškodenia /opotrebovaný materiál/ nahlási túto skutočnosť ihneď triednemu učiteľovi. Nepoškodzujú steny, podlahovinu, neznečisťujú záchody, nerozhadzujú papiere a odpadky. Treba šetriť trávnik, kríky, stromy a ihriská.

III. d Ak žiak úmyselne alebo z nedbanlivosti poškodí školský majetok alebo pomôcku jeho zákonní zástupcovia sú povinní túto škodu odstrániť alebo uhradiť v primeranej výške.

III. e Ak žiak zistí stratu, krádež alebo poškodenie svojich učebných pomôcok, je povinný túto skutočnosť okamžite ohlásiť tr. učiteľovi alebo ktorémukoľvek vyučujúcemu.

III. f Manipulovať s oknami, žalúziami, svetelnými vypínačmi, audiovizuálnymi prístrojmi, IKT môžu žiaci len so súhlasom a pod dozorom učiteľa.

Čl. IV Bezpečnosť a ochrana zdravia žiakov, ochrana pred sociálno -patologickými javmi, diskrimináciou alebo násilím.

IV. a Žiak je povinný udržiavať svoje oblečenie, telo i zovňajšok v čistote, do školy nosiť hygienické vrecúško, vreckovku, dbať na základné hygienické pravidlá.

IV. b Do školy prichádza žiak vhodne a čisto upravený, bez výstredností v úprave svojho zovňajšku. Zachováva striedmosť v obliekaní.

IV. c Na hodiny TEV,VYV, PVC si žiaci nosia predpísaný úbor a pomôcky. V prípade opakovaného nenosenia úboru žiak bude najmä z hľadiska bezpečnosti vylúčený z činnosti na vyučovacej hodine a bude hodnotený v zmysle Hodnotiaceho poriadku školy.

IV. d V taškách i v laviciach musí byť poriadok a čistota. Čistotu žiak dodržiava aj pri používaní hygienických zariadení.

IV. e Ak žiak pracuje s ostrými nástrojmi či pomôckami /kružidlo, pravítko, štetec, ceruzky, nástroje v dielni/ musí sedieť na svojom mieste a nemôže sa s nimi pohybovať po miestnosti.

IV. f Žiak nemanipuluje so zásuvkami, didaktickú techniku obsluhuje len vyučujúci. Počítač zapína žiak len po vyzvaní pedagógom.

IV. g V prípade akejkoľvek mimoriadnej udalosti či havárie sa žiak riadi pokynmi vyučujúceho a pokynmi riaditeľa školy.

IV. h V školskom areáli i mimo neho sa našim žiakom prísne zakazuje propagovať, prechovávať a užívať návykové látky - drogy, fajčiť, požívať alkoholické nápoje /aj pivo/ v škole i mimo nej. V prípade porušenia tohto zákazu si škola vyhradzuje právo zníženia známky zo správania, aj keď toto porušenie nenastalo v areáli školy. Riaditeľ a ostatní vedúci pedagogickí zamestnanci sú povinní oznámiť obci požitie alkoholického nápoja alebo inej návykovej látky osobou maloletou do 15 rokov alebo mladistvou do 18 rokov.

IV. i Žiak je povinný dodržiavať bezpečnostné predpisy v laboratóriách, na školskom pozemku, v telocvični a v odbor. učebniach tak, ako ich ukladá tento školský poriadok v prílohách.

IV. j Akékoľvek poranenie alebo úraz vzniknutý v škole musí žiak, tr.učiteľ, dozorkonajúci učiteľ alebo iný svedok **okamžite** hlásiť učiteľovi alebo riaditeľovi školy. V prípade, ak tak žiak neurobil a rodič

zistí úraz až po príchode žiaka domov, je rodič povinný **okamžite** kontaktovať tr. učiteľa alebo vychovávateľa.

IV. k V prípade nevhodného správania sa žiaka voči inému žiakovi, slovné napádanie, osočovanie žiaka alebo jeho rodičov či iných rodinných príslušníkov, posmievanie sa, fyzické či psychické ubližovanie, vydieranie akéhokoľvek druhu či diskrimináciu je povinný každý žiak nahlásiť triednemu učiteľovi, výchovnému poradcovi alebo riaditeľovi školy. Ten, kto sa dopúšťa takýchto prejavov, okrem postihu zníženou známkou zo správania bude stíhaný i políciou za trestný čin šikanovania a diskriminácie.

IV. l Žiakom sa prísne zakazuje propagovanie /kreslenie, znázorňovanie, nosenie, ústne propagovanie, propagácia hudby a obrázkov s daným obsahom/ symbolov podporujúcich extrémizmus, šovinizmus, vulgárnych a hanlivých znakov či slov.

ČL. V Výchovné opatrenia

V. a **Pochvaly** a iné ocenenia sa udeľujú za mimoriadny prejav aktivity a iniciatívy, za záslužný alebo statočný čin, za dlhodobú úspešnú prácu pre kolektív. Pochvaly sa udeľujú ústne alebo písomne pred kolektívom triedy alebo školy. V osobitne odôvodnených prípadoch môže udeliť pochvalu žiakovi zriaďovateľ či iná verejná osoba.

V. b Škola udeľuje:

a. ústnu pochvalu od vyučujúceho
b. písomnú pochvalu od triedneho učiteľa so zápisom do katalógového listu žiaka
c. písomnú pochvalu od riaditeľa školy so zápisom do katalógového listu žiaka
d. pochvalu od riaditeľa školy vo forme vecného daru so zápisom do katalógového listu žiaka

V. c **Opatrenia na posilnenie disciplíny**

ukladajú sa žiakom okamžite po porušení školského poriadku. Každému opatreniu predchádza objektívne prešetrenie previnenia a poklesku. Podľa závažnosti previnenia sa ukladá niektoré z týchto opatrení:

a. zápis do žiackej knižky
b. písomné pokarhanie od tr. učiteľa so zápisom v katalógovom liste žiaka /udeľuje triedny učiteľ po prerokovaní v pedagogickej rade so súhlasom riaditeľa školy/
c. písomné pokarhanie od riaditeľa školy so zápisom v katalógovom liste žiaka /udeľuje riaditeľ školy po prerokovaní v pedagogickej rade/

V. d Zákonný zástupca má právo byť informovaný o udelení výchovných opatrení svojmu dieťaťu. Pochvala a pokarhanie od tr. učiteľa a pochvala a pokarhanie od riaditeľa školy sa udeľuje na tlačivách, ktoré sa zasielajú v jednom exemplári zákonným zástupcom, druhý sa zakladá do evidencie v ZŠ. Na základe posúdenia účinnosti týchto výchovných opatrení alebo opakovania priestupkov /a teda podľa počtu a druhu pokarhaní/ pedagogická rada zhodnotí správanie sa žiaka za uplynulý polrok a navrhne žiakovi známku zo správania.

Čl. VI Prevádzka a vnútorný režim školy

VI. a **Prehľad vyučovacích hodín a prestávok**

0. vyuč.hodina	8.30	8.40
1.vyuč.hodina	8.40	9.25
2.vyuč.hodina	9.35	10.20
3.vyuč.hodina	10.20	11.05
4.vyuč.hodina	11.25	12.10
5.vyuč.hodina	12.10	12.55
6.vyuč.hodina	12.55	13.40
7.vyuč.hodina	13.40	14.25
8.vyuč. hodina	14.30	15.15

VI. b **Vnútorná organizácia školy**

Vyučovanie sa uskutočňuje v dvoch budovách:

- Krásnohorská ul.
- elokované pracovisko na Tematínska ul.

Začiatok

- prevádzky: 7,00 Klub

- vyučovania: ranný klub 8,15 hod.

Dozor

a/ je vykonávaný podľa osobitného rozvrhu, ktorý je umiestnený na chodbách školy.

b/ Pred nástupom na veľkú prestávku je učiteľ, ktorý tam mal vyučovaciu hodinu, zodpovedný za opustenie triedy žiakmi.

c/ Po skončení vyučovania učiteľ, ktorý má v triede poslednú vyučovaciu hodinu, zodpovedá za poriadok v triede, vyložené stoličky, vyzbieranie väčšieho odpadu, disciplinovaný nástup žiakov a spoločné opustenie priestorov pod vedením vyučujúceho do šatní.

d/ Hlavný vchod do budovy školy je otvorený, správu zabezpečuje recepčná.

Čl. VII Situácia covid-19

Z dôvodu epidemiologickej situácie ochorenie covid-19, v prípade odporúčania MŠVVaŠ SR alebo RÚVZ, môže riaditeľ školy na obmedzený čas zredukovať rozsah činnosti ŠKD /dočasné zrušenie prevádzky ranného klubu alebo dočasné skrátenie, resp. dočasné zrušenie prevádzky poobedného klubu/. V prípade takejto zmeny riaditeľ školy včas informuje rodičov obvyklým spôsobom /e-mail/.

ČL. VIII ZÁVEREČNÉ USTANOVENIE

1. Tento školský poriadok školy bol prerokovaný a schválený na pedagogickej rade.
2. Týmto dňom aj nadobúda účinnosť a ruší sa platnosť vnútorného poriadku školy z dňa 3.9.2015.

Bratislava .....

Mgr. Eva Ščerbová
riaditeľka školy

príloha č. 1

DEKLARÁCIA PRÁV DIEŤAŤA

Deklarácia práv dieťaťa bola prijatá OSN 20.XI.1959.

1. **Právo na rovnosť bez rozdielu rasy, náboženstva, pôvodu, postavenia.** Dieťaťu náležia všetky práva uvedené v tejto deklarácii. Na tieto práva majú nárok všetky deti bez jedinej výnimky, bez rozdielu rasy, farby pleti, pohlavia, reči, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, národného alebo sociálneho pôvodu, majetkového, spoločenského, alebo iného postavenia, či už dieťaťa samého alebo jeho rodiny.

2. **Právo na zdravý duševný a telesný vývoj**. Dieťaťu sa má dostať zvláštnej ochrany a treba mu zákonmi a inými prostriedkami zabezpečiť, aby sa v slobodných a dôstojných podmienkach zdravým a normálnym spôsobom vyvíjalo telesne, duševne, mravne, duchovne a sociálne. Pri prijímaní zákonov hlavným hľadiskom majú byť najvlastnejšie záujmy dieťaťa.

3. **Právo na meno a štátnu príslušnosť**. Dieťa má mať od narodenia právo na meno a štátnu príslušnosť.

4. **Právo na výživu, bývanie a zdravotnícke služby**. Dieťaťu sa majú dostať výhody sociálneho zabezpečenia. Má mať právo dospievať a vyvíjať sa v zdraví, preto treba jemu a jeho matke poskytovať zvláštnu starostlivosť a ochranu vrátane primeranej starostlivosti pred narodením a po ňom. Dieťa má mať právo na primeranú výživu, bývanie, zotavenie a zdravotnícke služby.

5. **Právo na zvláštnu opateru pri telesnom, duševnom alebo sociálnom postihnutí**. Telesne, duševne alebo sociálne postihnutému dieťaťu treba poskytnúť zvláštnu opateru, výchovu a starostlivosť, akú vyžaduje jeho stav.

6. **Právo na lásku, porozumenie, starostlivosť.** Plný a harmonický rozvoj osobnosti dieťaťa vyžaduje lásku a porozumenie. Všade, kde je to možné, má vyrastať obklopené starostlivosťou a zodpovednosťou svojich rodičov a vždy v ovzduší lásky a mravnej a hmotnej istoty; s výnimkou mimoriadnych okolností sa dieťa v útlom veku nemá odlúčiť od matky. Má byť povinnosťou spoločnosti a úradov venovať osobitnú starostlivosť deťom, ktoré nemajú rodinu, a tým, ktorým sa nedostáva primeraných prostriedkov na výživu. Je žiaduce, aby štát poskytoval finančnú a inú pomoc na výživu mnohodetným rodinám.

7. **Právo na bezplatné vzdelávanie, hru a zotavenie**. Dieťa má nárok na vzdelávanie, ktoré má byť bezplatné a povinné, aspoň na základnom stupni. Má sa mu dostať vzdelania, ktoré zvýši jeho všeobecnú kultúrnu úroveň a poskytne mu rovnaké možnosti rozvíjať svoje schopnosti, svoje vlastné názory a svoj zmysel pre mravnú a spoločenskú zodpovednosť, aby sa mohlo stať užitočným členom spoločnosti. Tí, čo sú zodpovední za vzdelávanie a výchovu dieťaťa, majú sa riadiť ozajstnými záujmami dieťaťa; túto zodpovednosť majú predovšetkým jeho rodičia. Dieťa má mať možnosti pre hru a zotavenie, ktoré majú sledovať tie isté zámery ako vzdelávanie; spoločnosť a úrady majú podporovať úsilie využívať toto právo.

8. **Právo na prednostnú ochranu a pomoc** Dieťa má byť za každých okolností medzi prvými, ktorým sa poskytne ochrana a pomoc.

9. **Právo na ochranu pred zanedbávaním, krutosťou a využívaním**. Dieťa má byť chránené pred všetkými formami zanedbávania, krutosti a využívania. Nemá byť predmetom nijakého spôsobu obchodu. Dieťa sa nesmie zamestnávať pred dovŕšením primeraného minimálneho veku; v nijakom prípade mu nemožno

dovoliť alebo ho nútiť, aby vykonávalo prácu alebo zamestnanie, ktoré je na úkor jeho zdravia alebo vzdelávania, alebo bráni jeho telesnému, duševnému alebo mravnému vývinu.

10. **Právo na ochranu pred diskrimináciou a na výchovu v duchu znášanlivosti, mieru a bratstva**. Dieťa treba chrániť pred pôsobením, ktoré môže podnecovať rasovú, náboženskú alebo akúkoľvek inú formu diskriminácie. Dieťa sa má vychovávať v duchu porozumenia, priateľstva medzi národmi, mieru a bratstva všetkých ľudí, aby si plne uvedomovalo, že má svoje sily a schopnosti venovať službe ostatným ľuďom.

príloha č. 2

DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤAŤA

PRIJATÉ NA VALNOM ZHROMAŽDENÍ SPOJENÝCH NÁRODOV 20. NOVEMBRA 1989.

PREAMBULA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru

majúc na zreteli, že podľa zásad Charty Spojených národov je uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovnakých neodňateľných práv všetkých príslušníkov ľudskej rodiny základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete,

majúc na mysli, že ľud Spojených národov v Charte znovu prejavil svoju vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti a vyjadril svoje odhodlanie podporovať pokrok a zlepšovať životnú úroveň pri väčšej slobode,

uznávajúc, že Spojené národy vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v medzinárodných zmluvách o ľudských právach prehlásili, a uzniesli sa, že každému prináležia v nich ustanovené práva, a to bez akéhokoľvek rozdielu podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku rodu alebo iného postavenia,

majúc na pamäti, že vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv Spojené národy prehlásili, že deti majú nárok na zvláštnu starostlivosť a pomoc,

v presvedčení, že rodina ako základná jednotka spoločnosti a prirodzené prostredie pre rast a blaho všetkých svojich členov a predovšetkým detí, musí mať nárok na potrebnú ochranu a pomoc, aby mohla bezo zvyšku plniť svoju úlohu v spoločnosti,

uznávajúc, že v záujme plného a harmonického rozvoja osobnosti, musí dieťa vyrastať v rodinnom prostredí, v atmosfére šťastia, lásky a porozumenia,

majúc na zreteli, že dieťa musí byť plne pripravené žiť v spoločnosti vlastným životom a byť vychované v duchu ideálov obsiahnutých v Charte Spojených národov, a to predovšetkým v duchu mieru, dôstojnosti, znášanlivosti, slobody, rovnosti a spolupatričnosti,

majúc na mysli, že potreba zabezpečiť zvláštnu starostlivosť bola zakotvená v Ženevskej deklarácii práv dieťaťa u roku 1924 a v Deklarácii práv dieťaťa prijatej Spojenými národmi v roku 1959 a uznaná vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach /zvlášť v článkoch 23 a24/, v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach /zvlášť v článku 10/ a v štatútoch a príslušných dokumentoch odborných a medzinárodných organizácií, zaoberajúcich sa starostlivosťou o deti,

majúc na mysli, že ako je uvedené v Deklarácii práv dieťaťa, prijatej Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov 20. Novembra 1989, „ dieťa pre svoju telesnú a duševnú nezrelosť potrebuje zvláštne záruky, starostlivosť a zodpovedajúcu právnu ochranu pred narodením a po ňom“,

majúc na pamäti ustanovenia Deklarácie sociálnych a právnych zásad ochrany blaha detí, so zvláštnym zreteľom na vnútroštátne a medzinárodné predpisy pre umiestňovanie detí do inštitúcií do náhradnej starostlivosti, Minimálnych štandardných pravidiel OSN týkajúcich sa výkonu súdnictva za účasti mladistvých /Pekingské pravidlá/, Deklarácie o ochrane žien a detí za mimoriadnych okolností a v ozbrojených konfliktoch,

uznávajúc, že vo všetkých krajinách sveta sú deti, ktoré žijú v mimoriadne ťažkých podmienkach a že si tieto deti vyžadujú zvláštnu pozornosť,

berúc náležitý ohľad na význam tradícií a kultúrnych hodnôt každého národa pre ochranu a harmonický rozvoj dieťaťa,

uznávajúc význam medzinárodnej spolupráce pre zlepšovanie životných podmienok detí v každej krajine, predovšetkým v rozvojových krajinách,

dohodli sa na nasledovnom:

(Neoficiálny komentár hlavných ustanovení:

Preambula sa odvoláva na základné princípy OSN a špeciálne ustanovenia rôznych príslušných zmlúv a deklarácií o ľudských právach. Opäť zdôrazňuje, že deti vyžadujú vzhľadom na svoju zraniteľnosť zvláštnu starostlivosť a ochranu. Zvláštny dôraz sa kladie na základnú starostlivosť a ochrannú zodpovednosť rodiny, na nevyhnutnosť právnej a ďalšej ochrany dieťaťa pred a po narodení, na význam rešpektovania kultúrnych hodnôt detského spoločenstva a na životne dôležitú úlohu medzinárodnej spolupráce pri uplatňovaní práv detí.)

ČASŤ I

Článok 1
DEFINÍCIA DIEŤAŤA

Pre účely tohto Dohovoru sa za dieťa považuje každá ľudská bytosť mladšia než 18 rokov, ak podľa právneho poriadku, ktorý sa vzťahuje na dieťa, nie je dospelosť dosiahnutá skôr.

(Dieťaťom je každá osoba mladšia než 18 rokov, ak sa dospelosť podľa zákona nedosahuje skôr.)

Článok 2
NEDISKRIMINÁCIA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva stanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu, ktoré je pod ich jurisdikciou, bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov, alebo zákonných zástupcov.

(Princíp, že všetky práva sa vzťahujú na všetky deti bez výnimky a štát je povinný chrániť deti pred akoukoľvek formou diskriminácie. Štát nesmie porušovať žiadne právo a musí prijímať pozitívne opatrenia na ich propagáciu a dodržiavanie.)

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, prijmú všetky potrebné opatrenia, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestov založených na postavení, činnosti, vyjadrených názoroch alebo presvedčení jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

Článok 3

ZÁUJMY DIEŤAŤA

1. Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí, či už vykonávaných súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú, že zabezpečia dieťaťu ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre jeho blaho, pričom budú brať ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za dieťa zodpovedných a urobia všetky potrebné zákonodarné administratívne opatrenia.
3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú, že zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali normám stanoveným kompetentnými úradmi, zvlášť po stránke bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a kvalifikácie personálu, ako aj kompetentného dozoru.

(Všetky činnosti týkajúce sa dieťaťa musia brať plne do úvahy jeho najlepšie záujmy. Štát musí poskytovať dieťaťu primeranú starostlivosť v prípade, keď ju nemôžu poskytnúť rodičia alebo iné zodpovedné osoby.)

Článok 4

VÝKON PRÁV

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, vykonajú všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia pre uskutočnenie práv uznaných týmto Dohovorom. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, urobia opatrenia v maximálnej miere podľa svojich možností a podľa potreby v rámci medzinárodnej spolupráce.

(Ide o záväzok štátu plniť práva obsiahnuté v Dohovore.)

Článok 5

RODIČOVSKÉ USMERŇOVANIE A SCHOPNOSTI DIEŤAŤA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov, alebo iných prípadoch členov širšej rodiny alebo obce, v súlade s miestnymi zvyklosťami, alebo zákonných zástupcov, či iných osôb právne zodpovedných za dieťa. Budú sa snažiť o to, aby bola dieťaťu poskytnutá pomoc pri orientácii a výkone jeho práv uznaných týmto Dohovorom v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

(Povinnosť štátu rešpektovať práva a zodpovednosť rodičov a širšej rodiny pre vedení dieťaťa, v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.)

Článok 6

ZACHOVANIE ŽIVOTA A ROZVOJ

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú, že každé dieťa má prirodzené právo na život.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, budú zabezpečovať v maximálnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.

(Neodňateľné právo na život a záväzok štátu zabezpečiť prežitie a rozvoj dieťaťa.)

Článok 7

MENO A ŠTÁTNA PRÍSLUŠNOSŤ

1. Každé dieťa je ihneď po narodení zaregistrované a má od narodenia právo na meno, štátnu príslušnosť, a podľa možností právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, zabezpečujú uplatňovanie týchto práv v súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi z príslušných medzinárodných právnych dokumentov v tejto oblasti, zvlášť v prípade, ak by dieťa inak štátnu príslušnosť nemalo.

(Právo mať meno a štátnu príslušnosť od narodenia.)

Článok 8

ZACHOVANIE IDENTITY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú rešpektovať právo dieťaťa na zachovanie jeho totožnosti, vrátane štátnej príslušnosti, mena a rodinných zväzkov uznaných zákonom s vylúčením nezákonných zásahov.
2. Ak je dieťa protizákonne zbavené čiastočne alebo úplne svojej identity, zabezpečia štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, potrebnú pomoc a ochranu pre urýchlené obnovenie jeho totožnosti.

(Záväzok štátu chrániť a v prípade potreby obnoviť základné atribúty identity dieťaťa /meno, štátnu príslušnosť a rodinné zväzky/.)

Článok 9

ODLÚČENIE OD RODIČOV

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, zabezpečia, aby dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, okrem prípadov, keď príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom jednaní určia, že takéto oddelenie je potrebné v najlepšom záujme dieťaťa. Takéto určenie môže byť nevyhnutné v konkrétnom prípade, napr. ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi alebo ak žijú rodičia oddelene a je potrebné rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa.
2. V každom procese podľa odstavca 1 sa poskytuje všetkým zainteresovaným stranám možnosť zúčastniť sa jednania a uviesť svoje stanoviská.
3. Uvedené štáty musia rešpektovať právo dieťaťa, ktoré je oddelené od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať pravidelne osobný kontakt s oboma rodičmi, okrem prípadov, ak by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.
4. Ak je takéto oddelenie dieťaťa od rodičov dôsledkom akéhokoľvek postupu štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru, ako je väzba, uväznenie, vypovedanie, vyhostenie alebo smrť /vrátane smrti, ktorá nastala z akejkoľvek príčiny v dobe, keď bola dotyčná osoba v starostlivosti štátu/ jedného alebo oboch rodičov dieťaťa, štát na požiadanie poskytne rodičom, dieťaťu alebo prípadne

inému členovi rodiny nevyhnutné informácie o mieste pobytu neprítomného /neprítomných/ člena /členov/ rodiny. S výnimkou prípadov, ak by poskytnutie takejto informácie bolo v rozpore s blahom dieťaťa. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto Dohovoru, okrem toho zabezpečia, aby poskytnutie takejto informácie nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre zainteresovanú osobu /osoby/.

(Dieťa má právo žiť s rodičmi, okrem prípadov, keď to je nezlučiteľné s jeho záujmami. Dieťa má taktiež právo udržiavať kontakt s oboma rodičmi, ak je odlúčené od jedného alebo oboch.)

Článok 10
SPÁJANIE RODÍN

1. V súlade so záväzkami štátu, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, podľa čl.9, odst.1, sa žiadosti dieťaťa alebo jeho rodičov o vstup na územie štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru, alebo jeho opustenie za účelom spojenia rodiny posudzujú pozitívne, humánne a rýchlene. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, ďalej zabezpečia, aby podanie takejto žiadosti nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre žiadateľa alebo členov jeho rodiny.

2. Dieťa, ktorého rodičia bývajú v rozličných štátoch, má až na výnimočné prípady právo udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame vzťahy s oboma rodičmi. Za týmto účelom a v súlade so svojimi záväzkami podľa čl.9, odst.2, uznávajú členské štáty Dohovoru právo dieťaťa a jeho rodičov opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú a vstúpiť do vlastnej krajiny. Právo opustiť ktorúkoľvek krajinu podlieha iba takým obmedzeniam, ktoré stanoví zákon a sú nutné pre ochranu národnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky, alebo práv a slobôd druhých, a ktoré sú v súlade s ostatnými právami uznanými v tomto Dohovore.

(Deti a ich rodičia majú právo odísť z ktorejkoľvek krajiny a vstúpiť do ich vlastnej za účelom spojenia alebo udržania vzťahov medzi deťmi a rodičmi.)

Článok 11
NEZÁKONNÉ PREMIESTNENIE A NEVRÁTENIE

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia urobiť opatrenia na zabránenie nezákonného premiestňovania detí do zahraničia a ich nevrátenie späť.

2. Za týmto účelom sa musia štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, usilovať o uzatvorenie dvojstranných a mnohostranných dohôd alebo o prístup k existujúcim dohodám.

(Štát má povinnosť zabrániť a napraviť únos alebo zadržiavanie detí v zahraničí rodičom alebo treťou stranou.)

Článok 12
NÁZOR DIEŤAŤA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni.

2. Za týmto účelom sa dieťaťu musí predovšetkým poskytnúť možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo administratívnom pojednávaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo alebo prostredníctvom zástupcu alebo jeho príslušného orgánu, a spôsobom, ktorý je v súlade s pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

(Dieťa má právo vyjadriť slobodne svoj názor, jeho požiadavky majú byť brané do úvahy v každej záležitosti alebo postupne, ktoré sa ho týkajú.)

Článok 13

SLOBODA PREJAVU

1. Dieťa má právo na slobodu prejavu:

Toto právo zahŕňa slobodu vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie každého druhu bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo inými prostriedkami podľa voľby dieťaťa.

2. Výkon tohto práva môže podliehať určitým obmedzeniam, avšak tieto obmedzenia môžu byť iba také, aké stanoví zákon a ktoré sú nutné:

a/ pre rešpektovanie práv alebo povesti iných,

b/ pre ochranu národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky.

(Dieťa má právo slobodne vyjadrovať svoje názory, získavať a zverejňovať informácie s výnimkou situácie, kedy by došlo k porušeniu práv ostatných.)

Článok 14

SLOBODA SVEDOMIA, MYSLENIA A NÁBOŽENSTVA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia uznávať právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia uznávať práva a povinnosti rodičov, v zodpovedajúcich prípadoch zákonných zástupcov, viesť dieťa pri výkone jeho práva spôsobom zodpovedajúcim rozvíjajúcim sa schopnostiam dieťaťa.
3. Sloboda prejavovať náboženstvo alebo vieru môže podliehať iba takým obmedzeniam, ktoré stanovuje zákon a ktoré sú nutné na ochranu verejnej bezpečnosti, poriadku, zdravia alebo morálky alebo základných práv a slobôd iných.

(Štát musí rešpektovať právo dieťaťa na slobodu svedomia, myslenia a náboženstva, podliehajúce vhodnej orientácii zo strany rodičov.)

Článok 15

SLOBODA ZDRUŽOVANIA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na slobodu združovania a slobodu pokojného zhromažďovania.
2. Výkon týchto práv nesmie byť žiadnym spôsobom obmedzovaný s výnimkou tých obmedzení, ktoré stanoví zákon a ktoré sú nutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej alebo verejnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky, alebo ochrany práv a slobôd druhých.

(Dieťa má právo stretávať sa s ostatnými a vytvárať alebo spájať sa do združení.)

Článok 16

OCHRANA SÚKROMIA

1. Žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť.
2. Dieťa má právo na zákonnú ochranu proti takýmto zásahom alebo útokom. *(Dieťa má právo na ochranu pred zasahovaním do súkromia, rodiny, domova a korešpondencie a pred útokmi na jeho česť alebo povesť.)*

Článok 17

PRÍSTUP K VHODNÝM INFORMÁCIÁM

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú dôležitú funkciu hromadných oznamovacích prostriedkov a zabezpečujú dieťaťu prístup k informáciám a materiálom z rôznych národných a medzinárodných zdrojov, predovšetkým takých, ktoré sú zamerané na rozvoj sociálneho, duchovného a mravného blaha dieťaťa a tiež jeho telesného a duševného zdravia. Za týmto účelom štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, budú podporovať:
a/ hromadné oznamovacie prostriedky šíriace informácie a materiály, ktoré sú pre dieťa sociálne a kultúrne prospešné a ktoré zodpovedajú duchu článku 29 tohto Dohovoru,
b/ medzinárodnú spoluprácu pri tvorbe, výmene a rozširovaní takýchto informácií a materiálov z rôznych kultúrnych, národných a medzinárodných zdrojov,
c/ tvorbu a rozširovanie kníh pre deti,
d/ hromadné oznamovacie prostriedky, berúce zvláštny ohľad na jazykové potreby detí patriacich k menšinovej skupine alebo domorodému obyvateľstvu,
e/ tvorbu zodpovedajúcich zásad ochrany dieťaťa pred informáciami a materiálmi škodlivými pre jeho blaho, majúc na mysli ustanovenie článkov 13 a 18 tohto Dohovoru.

(Štáty musia zabezpečiť prístup detí k informáciám a materiálom z rôznych zdrojov a musia podporovať masmédiá, aby rozširovali informácie, ktoré sú v súlade so sociálnym a kultúrnym blahom dieťaťa a prijímať opatrenia na ochranu detí pred škodlivými materiálmi.)

Článok 18

RODIČOVSKÁ ZODPOVEDNOSŤ

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru musia vynaložiť maximálne úsilie na to, aby bola uznaná zásada, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a rozvoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí byť pritom najlepší záujme dieťaťa.
2. Za účelom zaručenia a podpory práv stanovených týmto Dohovorom, musia členské štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru poskytovať rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri výchove detí a zabezpečiť rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti.
3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia urobiť všetky potrebné opatrenia k tomu, aby bolo zabezpečené právo detí pracujúcich rodičov využívať služby a zariadenia starostlivosti o deti, ktoré sú pre ne určené.

(Rodičia majú spoločnú základnú zodpovednosť za výchovu detí a štát ich v tom musí podporovať. Štát musí poskytovať primeranú pomoc rodičom pri výchove detí.)

Článok 19

OCHRANA PRED ZNEUŽÍVANÍM A ZANEDBÁVANÍM

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky potrebné zákonodarné, administratívne, sociálne a výchovné opatrenia pre ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, zanedbávaním alebo nedbalým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním, vrátane sexuálneho zneužívania počas obdobia, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb.
2. Takéto ochranné opatrenia musia, v prípade nutnosti zahŕňať účinné postupy pre vytváranie sociálnych programov poskytujúcich potrebnú podporu dieťaťa a tým, ktorí sa o dieťa starajú. Týka sa to aj iných foriem prevencie a zisťovania, oznamovania, upozorňovania, vyšetrovania, liečenia a následných opatrení, vzťahujúcich sa na prípady zlého zaobchádzania s deťmi tak, ako je uvedené vyššie, a tiež, v prípade nutnosti, uplatnenie súdnych prostriedkov.

(Štát musí chrániť dieťa pred všetkými formami zlého zaobchádzania zo strany rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu detí a vytvárať vhodné sociálne programy zamerané na prevenciu zneužívania detí a a starostlivosť o obete zneužívania a násilia.)

Článok 20

OCHRANA DETÍ BEZ RODINY

1. Dieťa dočasne alebo trvale pozbavené svojho rodinného prostredia, alebo také, ktoré v jeho vlastnom záujme, nemôže byť ponechané v takomto prostredí, má právo na zvláštnu ochranu a pomoc poskytovanú štátom.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia zabezpečiť takémuto dieťaťu v súlade so svojimi vnútroštátnym zákonodarstvom náhradnú starostlivosť.
3. Takáto starostlivosť môže medzi iným zahrňovať odovzdanie do starostlivosti, inštitút „kafala“ podľa islamského práva, osvojenie a v nutných prípadoch umiestnenie do vhodného zariadenia starostlivosti o deti. Pri voľbe riešenia je potrebné brať do úvahy žiaducu kontinuitu vo výchove dieťaťa a etnický, náboženský, kultúrny a jazykový pôvod dieťaťa.

(Štát je povinný zabezpečiť zvláštnu ochranu deťom, ktoré stratili rodinné prostredie a zabezpečiť primeranú náhradnú starostlivosť alebo ich umiestnenie do vhodného zariadenia v takýchto prípadoch. Pri plnení tohto záväzku sa musí brať ohľad na kultúrny pôvod detí.)

Článok 21

ADOPCIA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru a ktoré uznávajú a /alebo/ povoľujú systém osvojenia, musia zabezpečiť, aby sa v prvom rade bral do úvahy najlepší záujem dieťaťa a musia:

a/ zabezpečiť, aby osvojenie dieťaťa povoľovali iba úrady na to kompetentné, ktoré dodržiavajú príslušný zákon a v stanovenom postupe, na základe všetkých zodpovedajúcich a spoľahlivých informácií určia, že osvojenie je prístupné z hľadiska postavenia dieťaťa vo vzťahu k rodičom, príbuzným a zákonným zástupcom a že, ak sa to vyžaduje, príslušné osoby dali vedomý súhlas k osvojeniu po takom prejednávaní, ktoré sa môže ukázať nutným,

b/ uznať, že osvojenie v cudzej krajine je možné považovať za náhradný spôsob starostlivosti o dieťa, ak dieťa nemôže byť dané do výchovy v zariadení starostlivosti o deti alebo v rodine osvojiteľa, alebo nie je možné starať sa oň, iným vhodným spôsobom v krajine pôvodu,

c/zabezpečiť, aby dieťa osvojené v inej krajine využívalo rovnaké záruky a práva, ktoré by platili v prípade osvojenia v jeho vlastnej krajine,

d/ urobiť všetky potrebné opatrenia pre zabezpečenie toho, aby osvojenie v cudzej krajine neviedlo k neoprávnenému zisku zainteresovaných osôb,

e/ podporovať v nutných prípadoch ciele tohto článku uzatváraním dvojstranných alebo mnohostranných dohôd alebo zmlúv a v ich rámci sa snažiť o to, aby umiestnenie dieťaťa do starostlivosti v inej krajine uskutočňovali príslušné úrady alebo orgány.

(V krajinách, kde sa adopcia uznáva alebo je dovolená, musí sa uskutočňovať iba v záujme dieťaťa a na základe súhlasu príslušných orgánov a pri zabezpečení záruk pre postavenie dieťaťa.)

Článok 22

UTEČENECKÉ DETI

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby dieťa žiadajúce o postavenie utečenca alebo, ktoré je v súlade s platným medzinárodným alebo vnútroštátnym právom a postupom považované za utečenca, či už je v sprievode svojich rodičov, iných osôb alebo bez sprievodu, dostalo potrebnú ochranu a humanitárnu pomoc pri využívaní práv stanovených týmto dohovorom a inými dokumentmi v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a ľudských práv, kde sú uvedené štáty zmluvnými stranami.

2. Za týmto účelom majú štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, rozvíjať podľa uváženia spoluprácu v úsilí Spojených národov a iných príslušných medzivládnych alebo nevládnych organizácií, spolupracujúcich so Spojenými národmi pri ochrane a pomoci takýmto deťom a pri vyhľadávaní rodičov alebo iných členov rodiny dieťaťa - utečenca, s cieľom získať informácie potrebné pre jeho opätovné spojenie s rodinou. Ak nie je možné nájsť rodičov alebo iných členov rodiny, musí sa dieťaťu poskytnúť rovnaká ochrana ako inému dieťaťu trvale a prechodne zbavenému svojej rodiny, ako to stanovuje tento Dohovor.

(Utečeneckému dieťaťu alebo dieťaťu, ktoré sa usiluje o status utečenca, sa musí poskytovať zvláštna ochrana. Povinnosťou štátu je spolupracovať s kompetentnými organizáciami, ktoré poskytujú takúto ochrannú pomoc.)

Článok 23

POSTIHNUTÉ DETI

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú, že duševne alebo telesne postihnuté dieťa má žiť plnohodnotný a riadny život v podmienkach zabezpečujúcich dôstojnosť, podporujúcich sebadôveru a umožňujúcich aktívnu účasť dieťaťa v spoločnosti.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo postihnutého dieťaťa na zvláštnu starostlivosť. V závislosti od rozsahu existujúcich zdrojov musia oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, poskytnúť podporu a pomoc, o ktorú sú požiadané a ktorá zodpovedá stavu dieťaťa a situácii rodičov alebo iných osôb, ktoré sa starajú o dieťa.
3. S uznaním zvláštnych potrieb postihnutého dieťaťa sa pomoc, v súlade s ods. 2 tohto článku musí

poskytovať podľa možnosti bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú. Pomoc musí byť určená na zabezpečenie skutočného prístupu postihnutého dieťaťa ku vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej a rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a oddychu spôsobom, ktorý vedie k dosiahnutiu najúplnejšieho možného zapojenia do spoločnosti a individuálneho rozvoja dieťaťa, vrátane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja.

4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia v duchu medzinárodnej spolupráce podporovať výmenu príslušných informácií v oblasti preventívnej zdravotníckej starostlivosti a medicínskeho, psychologického a funkčného liečenia v prípade postihnutých detí, vrátane rozširovania a prístupu k informáciám týkajúcich sa metód rehabilitačnej výchovy a profesionálnej prípravy na to, aby signatárske štáty Dohovoru mohli zlepšovať svoje možnosti a znalosti a prehlbovať tak svoje skúsenosti v týchto oblastiach. V tomto smere sa berie zvláštny ohľad na potreby rozvojových krajín.

(Postihnuté dieťa má právo na špeciálnu starostlivosť, vzdelanie a prípravu, aby mohlo dosiahnuť čo najväčšiu samostatnosť a aby mohlo viesť plnohodnotný a aktívny život v spoločnosti.)

Článok 24

ZDRAVIE A ZDRAVOTNÍCKE SLUŽBY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššej možnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení. Musia sa usilovať, aby žiadne dieťa nebolo zbavené svojho práva na prístup k takýmto zdravotníckym službám.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia sledovať úplné vykonávanie tohto práva a predovšetkým prijímať potrebné opatrenia:

a/ pre znižovanie dojčenskej a detskej úmrtnosti,

b/ pre zabezpečenie nevyhnutnej lekárskej pomoci a zdravotníckej starostlivosti pre všetky deti, s dôrazom na základnú lekársku starostlivosť,

c/ pre odstránenie chorôb a podvýživy tiež v rámci základnej lekárskej starostlivosti, okrem iného tiež prostredníctvom poskytovanej technológie a prostredníctvom poskytovanej dostatočnej hodnotnej potravy a pitnej vody, pričom je treba brať ohľad na nebezpečenstvá a riziká znečistenia životného prostredia,

d/ pre poskytovanie primeranej starostlivosti matkám pred a po pôrode,

e/ pre zabezpečenie, aby všetky zložky spoločnosti, predovšetkým rodičia a deti boli informovaní o zdraví a detskej výžive, o výhodách dojčenia, o hygiene, sanitárnych podmienkach prostredia detí a o predchádzaní úrazov a aby mali prístup k vzdelaniu a boli podporovaní pri využívaní týchto základných znalostí,

f/ pre rozvoj preventívnej zdravotníckej služby a poradenskej služby pre rodičov a rozvoj výchovy k plánovanému rodičovstvu a služieb.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky účinné a vhodné opatrenia na odstránenie všetkých zaužívaných postupov, ktoré škodia zdraviu detí.

4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú podporovať medzinárodnú spoluprácu za účelom postupného dosiahnutia plného vykonávania práva uznaného v tomto článku. V tejto súvislosti sa musí brať zvláštny ohľad predovšetkým na potreby rozvojových krajín.

(Dieťa má právo na najlepší zdravotný stav a prístup k zdravotníckym službám najvyššieho štandardu. Štát musí klásť zvláštny dôraz na ustanovenia o základnej a preventívnej starostlivosti, verejnej zdravotnej výchove a na znižovanie detskej úmrtnosti. Štát musí podporovať medzinárodnú spoluprácu v tejto oblasti a zabezpečiť, aby žiadne dieťa nemalo zamedzený prístup k efektívnej zdravotníckej službe.)

Článok 25

PRAVIDELNÁ KONTROLA UMIESTNENIA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa umiestneného do náhradného zariadenia za účelom starostlivosti, ochrany alebo liečenia jeho telesného alebo duševného zdravia, na pravidelné hodnotenie zaobchádzania s dieťaťom a všetkých ďalších okolností spojených s jeho umiestnením.

(Dieťa, ktoré štát umiestnil do náhradného zariadenia z dôvodu starostlivosti, ochrany alebo liečenia, má právo na pravidelnú kontrolu zaobchádzania s ním.)

Článok 26
SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia uznávať právo každého dieťaťa na výhody sociálneho zabezpečenia vrátane sociálneho poistenia a musí prijímať nevyhnutné opatrenia na dosiahnutie plného výkonu tohto práva v súlade s vnútroštátnym právom.
2. Tieto výhody sa musia podľa situácie poskytovať s ohľadom na zdroje a možnosti dieťaťa a osôb, ktoré sa oň starajú, ako aj s ohľadom na akékoľvek ďalšie hľadiská spojené so žiadosťou o poskytovanie týchto výhod, podanú dieťaťom alebo v jeho prospech.

(Dieťa má právo využívať sociálne zabezpečenie vrátane sociálneho poistenia.)

Článok 27
ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na životnú úroveň potrebnú pre jeho telesný, duševný, mravný a sociálny rozvoj.

2. Rodičia alebo iné osoby, ktoré sa o dieťa starajú, majú prvoradú zodpovednosť za zabezpečenie životných podmienok nevyhnutných pre jeho rozvoj.
3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, v súvislosti s podmienkami daného štátu a v rámci svojich možností musia prijať potrebné opatrenia za účelom poskytnutia pomoci rodičom a iným osobám, ktoré sa starajú o dieťa, pre vykonávanie tohto práva a v prípade potreby musia poskytovať materiálnu pomoc a podporovať programy, predovšetkým v súvislosti so zabezpečením potravín, oblečenia a bývania.
4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky nevyhnutné opatrenia pre udržanie starostlivosti o dieťa zo strany rodičov alebo iných osôb, ktoré zaň nesú finančnú zodpovednosť, či už na území signatárskeho štátu alebo v zahraničí. Predovšetkým v prípadoch, keď osoby, ktoré nesú za dieťa finančnú zodpovednosť, žijú v inom štáte než dieťa, majú

signatárske štáty sprístupniť medzinárodné dohody alebo uzatváranie takýchto dohôd a tiež musia prijímať iné vhodné opatrenia.

(Každé dieťa má právo na zabezpečenie životnej úrovne, primeranej jeho telesnému, duševnému, duchovnému, morálnemu a sociálnemu rozvoju. Rodičia majú prvoradú povinnosť zabezpečiť dieťaťu primeranú životnú úroveň. Povinnosťou štátu je zabezpečiť, aby sa táto povinnosť plnila a mohla plniť. Zodpovednosť štátu môže zahrňovať materiálnu pomoc rodičom a ich deťom.)

Článok 28
VZDELÁVANIE

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na vzdelanie a za účelom postupného napĺňania tohto práva a pri rešpektovaní rovnakých možností, musia predovšetkým:

a/ zaviesť pre všetkých bezplatné a povinné vzdelanie,

b/ podporovať rozvoj rôznych foriem stredného vzdelania, zahrňujúce všeobecné a odborné vzdelanie. Sprístupniť ho každému dieťaťu a prijímať iné súvisiace opatrenia, ako je zavádzanie bezplatného vzdelania a v prípade potreby poskytovanie finančnej podpory,

c/ sprístupniť všetkými vhodnými prostriedkami vysokoškolské vzdelanie pre všetkých podľa schopnosti,

d/ sprístupniť všetkým deťom informácie a poradenskú službu v oblasti vzdelania a odbornej prípravy na povolanie,

e/ prijímať opatrenia na podporu pravidelnej školskej dochádzky a zníženia počtu detí, ktoré nedokončia školskú dochádzku.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky potrebné opatrenia pre to, aby sa disciplína na školách zabezpečovala spôsobom zlučiteľným s ľudskou dôstojnosťou dieťaťa a v súlade s týmto dohovorom.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia rozvíjať a podporovať medzinárodnú spoluprácu v záležitostiach týkajúcich sa vzdelania, predovšetkým s cieľom prispieť k odstraňovaniu nevedomosti a negramotnosti vo svete a uľahčiť prístup k vedecko- technickým poznatkom a moderným metódam výučby. V súvislosti s tým sa musí brať zvláštny ohľad na rozvojové krajiny.

(Dieťa má právo na vzdelanie a povinnosťou štátu je zabezpečiť, aby bolo základné vzdelanie bezplatné a povinné, podporovať rôzne formy stredného vzdelania dostupného pre každé dieťa a sprístupniť vysokoškolské vzdelanie pre všetkých podľa kapacity. Disciplína v školách musí byť v súlade s právami dieťaťa a jeho dôstojnosťou. Štát sa musí zapájať do medzinárodnej spolupráce pri uplatňovaní týchto práv.)

Článok 29
CIELE VÝCHOVY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru súhlasia, že výchova dieťaťa musí smerovať k:

a/ rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a rozumových a fyzických schopností v čo najväčšej miere,

b/ výchove na posilňovanie úcty k ľudským právam a základným slobodám a tiež k zásadám zakotveným v Charte Spojených národov,

c/ výchove zameranej na posilňovanie úcty k rodičom dieťaťa, kultúrnej svojbytnosti, jazyku a národným hodnotám krajiny, v ktorej dieťa žije, krajine svojho pôvodu a civilizáciám odlišným od svojej vlastnej,

d/ príprave dieťaťa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu mieru, porozumenia, znášanlivosti, rovnosti pohlaví a priateľstva medzi všetkými národmi, etnickými, národnostnými a náboženskými skupinami a osobami domorodého pôvodu,

e/ výchove zameranej na posilňovanie úcty k prírodnému prostrediu.

(Výchova musí smerovať k rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a duševných schopností v najväčšom rozsahu. Výchova musí pripraviť dieťa na aktívny život v dospelosti v slobodnej spoločnosti a zdôrazňovať rešpekt rodičov dieťaťa, jeho vlastnú kultúrnu identitu, jazyk a hodnoty a kultúrny pôvod a hodnoty ostatných.)

Článok 30
DETI NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN ALEBO DOMORODÉHO PÔVODU

V tých štátoch, kde existujú etnické, náboženské alebo jazykové menšiny alebo osoby domorodého pôvodu, nesmie byť dieťaťu, ktoré patrí k takejto menšine alebo domorodému obyvateľstvu, odopierané právo spoločne s príslušníkmi svojej skupiny používať vlastnú kultúru, vyznávať a vykonávať vlastné náboženstvo a používať svoj vlastný jazyk.

(Deti národnostných menšín a domorodého obyvateľstva majú právo používať svoju vlastnú kultúru a vykonávať svoje vlastné náboženstvo a používať jazyk.)

Článok 31
VOĽNÝ ČAS, REKREÁCIA A KULTÚRNA ČINNOSŤ

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na oddych a voľný čas, na účasť v hrách a oddychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku, ako i na slobodnú účasť v kultúrnom živote a umeleckej činnosti.
2. Signatárske štáty Dohovoru musia rešpektovať a podporovať právo dieťaťa na všestrannú účasť v kultúrnom a umeleckom živote, podporovať ustanovenia o vhodných a rovnocenných príležitostiach v oblasti kultúrnej, umeleckej, oddychovej činnosti a využívaní voľného času.

(Dieťa má právo na oddych, hry a účasť na kultúrnom živote a umeleckých aktivitách.)

Článok 32
DETSKÁ PRÁCA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na ochranu pred hospodárskym vykorisťovaním a pred vykonávaním akejkoľvek práce, ktorá môže byť pre dieťa nebezpečná alebo brániť jeho vzdelávaniu, alebo ktorá by škodila zdraviu dieťaťa alebo jeho telesnému, duševnému, duchovnému, mravnému alebo sociálnemu rozvoju.
2. Zmluvné štáty musia prijať zákonodarné, administratívne, sociálne a výchovné opatrenia pre zabezpečenie uplatňovania tohto článku. Za týmto účelom a s ohľadom na príslušné ustanovenia iných medzinárodných dokumentov signatárske krajiny musia predovšetkým:

a/ stanoviť najnižšiu vekovú hranicu alebo hranice pre vstup do zamestnania,
b/ stanoviť zodpovedajúcu úpravu pracovnej doby a podmienok zamestnania,
c/ stanoviť príslušnú penalizáciu alebo iné sankcie pre účinné zabezpečenie uplatňovania tohto článku.

(Dieťa má právo na ochranu pred prácou, ktorá ohrozuje jeho zdravie, výchovu alebo rozvoj. Štát musí stanoviť najnižšiu vekovú hranicu pre vstup do zamestnania a určiť pracovné podmienky.)

Článok 33
KONZUMOVANIE DROG

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky príslušné opatrenia vrátane zákonodarných, administratívnych, sociálnych a kultúrnych opatrení na ochranu detí pred nezákonným užívaním narkotických a psychotropných látok definovaných príslušnými medzinárodnými zmluvami a na zabránenie využívania detí pri nezákonnej výrobe a obchodovaní s týmito látkami.

(Dieťa má právo na ochranu pred používaním narkotík a psychotropných látok a pred zapojením do ich výroby a distribúcie.)

Článok 34
SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú chrániť dieťa pred všetkými normami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania. Za týmto účelom prijímajú predovšetkým nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia, aby zabránili:
a/ zvádzaniu alebo donucovaniu detí k akejkoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti,
b/ vykorisťovaniu a zneužívaniu detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky,
c/ vykorisťovaniu a zneužívaniu detí pre pornografiu a pornografické materiály.

(Štát musí chrániť dieťa pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním, vrátane prostitúcie a pornografie.)

Článok 35
PREDAJ, ÚNOS A OBCHODOVANIE

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky príslušné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia, aby zabránili únosu detí, ich predávaniu a obchodovaniu s nimi za akýmkoľvek účelom a v akejkoľvek forme.

(Povinnosťou štátu je urobiť všetko pre to, aby zabránil predaju detí, obchodovaniu a ich únosom.)

Článok 36
INÉ FORMY VYKORISŤOVANIA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia chrániť dieža pred všetkými ostatnými formami vykorisťovania, ktoré akýmkoľvek spôsobom škodia blahu dieťaťa.

(Dieťa má právo na ochranu pred všetkými formami vykorisťovania, ktoré akýmkoľvek spôsobom škodí jeho blahu a nie je uvedené v článkoch 32, 33, 34 a 35.)

Článok 37

MUČENIE A ZBAVENIE SLOBODY

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia zabezpečiť, že:

a/ žiadne dieťa nesmie byť vystavené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu či trestaniu. Za trestné činy spáchané osobami mladšími ako osemnásť rokov, nesmie byť uložený trest smrti a trest odňatia slobody na doživotie bez možnosti prepustenia na slobodu,

b/ žiadne dieťa nesmie byť nezákonne alebo svojvoľne zbavené slobody. Zatknutie, zadržanie alebo uväznenie dieťaťa musí prebehnúť v súlade so zákonom a musí sa využívať iba ako krajné opatrenie a na najkratšiu nutnú dobu,

c/ s každým dieťaťom zbaveným slobody sa musí zaobchádzať s ľudskosťou a úctou k prirodzenej dôstojnosti ľudskej bytosti a spôsobom, ktorý berie do úvahy potreby osoby daného veku. Každé dieťa zbavené slobody musí byť predovšetkým umiestnené oddelene od dospelých, s výnimkou prípadu, kedy neoddelenie od dospelých je v jeho najlepšom záujme a až na výnimočné okolnosti musí mať právo udržiavať styk so svojou rodinou písomne a pri návštevách,

d/ každé dieťa zbavené slobody musí mať právo okamžitého dovolania sa právnej alebo inej zodpovedajúcej pomoci, ako aj právo odvolávať sa na nezákonnosť zbavenia svojej slobody pred súdom alebo iným právomocným, nezávislým a nestranným orgánom a právo na okamžité rozhodnutie v prípade každého takéhoto postupu.

(Žiadne dieťa nesmie byť vystavené mučeniu, krutému zaobchádzaniu alebo trestaniu, nezákonnému uväzneniu alebo zbaveniu slobody. Trestanie i doživotné uväznenie sú zakázané pre trestné činy spáchané osobami mladšími ako 18 rokov. Každé dieťa zbavené slobody musí byť oddelené od dospelých okrem prípadov, keď je to v jeho najlepšom záujme. Dieťa, ktoré je zadržané, musí dostať právnu a inú pomoc a musí byť umožnený aj styk s rodinou.)

Článok 38

OZBROJENÉ KONFLIKTY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečovať dodržiavanie noriem medzinárodného humanitárneho práva, ktoré sa na nich vzťahujú v prípade ozbrojených konfliktov a ktoré sa dotýkajú dieťaťa.

2. Signatárske štáty Dohovoru musia prijať všetky realizovateľné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa osoby, ktoré nedosiahli vek pätnásť rokov, priamo nezúčastňovali bojových akcií.

3. Členské krajiny Dohovoru nesmú povolávať do svojich ozbrojených síl osoby mladšie ako pätnásť rokov. Pri povolávaní do ozbrojených síl tých osôb, ktoré dosiahli vek pätnásť rokov ale ktoré sú mladšie ako osemnásť rokov, platí zásada prijímať prednostne osoby, ktoré sú staršie.

4. V súlade so svojimi záväzkami podľa medzinárodného humanitárneho práva na ochranu civilného obyvateľstva počas ozbrojených konfliktov, štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky realizovateľné opatrenia na zabezpečenie ochrany a starostlivosti o deti, ktorých sa ozbrojený konflikt dotýka.

(Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, musia prijať všetky realizovateľné opatrenia, aby sa zabezpečilo, že deti mladšie ako pätnásť rokov sa nebudú priamo zúčastňovať v bojových akciách. Žiadne dieťa mladšie ako 15 rokov nesmie byť povolané do ozbrojených síl.

Štáty musia tiež zabezpečiť ochranu a starostlivosť o deti, ktorých sa ozbrojený konflikt dotkne, podľa príslušných medzinárodných zákonov.)

Článok 39
REHABILITAČNÁ STAROSTLIVOSŤ

Signatárske štáty tohto Dohovoru musia prijať všetky potrebné opatrenia na podporu telesného a duševného zotavenia a sociálnej reintegrácie dieťaťa, ktoré sa stalo obeťou akejkoľvek formy zanedbávania, vykorisťovania alebo zneužívania, mučenia alebo inej formy krutého, neľudského alebo ponižujúceho konfliktu. Takéto zotavenie alebo reintegrácia sa musia uskutočňovať v prostredí, ktoré podporuje zdravie, sebaúctu a dôstojnosť dieťaťa.

(Štát má povinnosť zabezpečiť, aby bola deťom, ktoré sa stali obeťami konfliktov, mučenia, zanedbávania, zlého zaobchádzania alebo vykorisťovania, poskytnutá potrebná starostlivosť pre zotavenie a sociálnu reintegráciu.)

Článok 40
ADMINISTRÁCIA SPRAVODLIVOSTI PRE MLADISTVÝCH

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa obvineného, obžalovaného, alebo uznaného vinným z porušenia trestného práva na také zaobchádzanie, ktoré je v súlade s podporou zmyslu dieťaťa pre dôstojnosť a česť, ktoré posilňuje úctu dieťaťa k ľudským právam a základným slobodám iných a berie ohľad na vek dieťaťa a napomáha jeho reintegrácii, aby mohlo zaujať konštruktívnu pozíciu v spoločnosti.

2. Za týmto účelom a s ohľadom na príslušné ustanovenia medzinárodných právnych dokumentov musia štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru zabezpečiť predovšetkým, aby:

a/ žiadne dieťa nebolo obvinené, obžalované alebo uznané za vinné z porušenia trestného práva za konanie alebo opomenutie, ktoré neboli zakázané vnútroštátnym alebo medzinárodným právom v dobe, keď k nim došlo,

b/ každé dieťa obvinené alebo obžalované z porušenia trestného práva, malo prinajmenšom tieto nasledujúce záruky:

I/ aby bolo považované za nevinné až do doby, keď je podľa zákona dokázaná vina,

II/ aby bolo okamžite a priamo, v nutných prípadoch prostredníctvom svojich rodičov alebo zákonného zástupcu, informované o obvineniach vznášaných proti nemu a malo pri príprave a pri uplatnení svojej obhajoby právnu alebo inú potrebnú pomoc,

III/ aby o jeho záležitosti bez odkladu rozhodol právomocný, nezávislý a nestranný orgán alebo súdny orgán v spravodlivom procese v súlade so zákonom v prítomnosti právneho zástupcu alebo inej zodpovednej osoby a v prítomnosti jeho rodičov alebo zákonných zástupcov, okrem prípadov, kedy by sa zvážilo, že ich prítomnosť, predovšetkým s ohľadom na vek a situáciu dieťaťa, nie je v jeho najlepšom záujme,

IV/ aby nebolo nútené vypovedať alebo priznať vinu, aby sa mohlo zoznámiť s výpoveďami svedkov buď priamo alebo prostredníctvom iných a aby bola zabezpečená rovnoprávna účasť svedkov obhajoby a hodnotenia ich výpovedí,

V/ ak bolo rozhodnuté, že sa dieťa previnilo proti trestnému zákonu, aby toto rozhodnutie, ako aj akékoľvek rozhodnutia v dôsledku toho prijaté, boli v súlade so zákonom preskúmateľné vyšším právomocným, nezávislým a nestranným alebo súdnym orgánom,

VI/ aby bola poskytnutá bezplatná pomoc tlmočníka, ak dieťa nerozumie používanému jazyku alebo nehovorí týmto jazykom,

VII/ aby bolo plne uznané jeho súkromie vo všetkých štádiách jeho prejednávania. 3. Signatárske štáty Dohovoru sa musia snažiť vypracovať zákony a postupy a vybudovať orgány a inštitúcie určené pre deti obvinené, obžalované alebo uznané vinnými z porušenia trestného práva a predovšetkým:

a/ stanoviť najnižšiu vekovú hranicu, pred dosiahnutím ktorej sa deti považujú za nespôsobilé porušiť trestné právo,

b/ v prípade potreby prijať opatrenia pre zaobchádzanie s takýmito deťmi bez použitia súdneho postupu za predpokladu úplného dodržiavania ľudských práv a právnych záruk.

4. Je nevyhnutnou vytvárať rôzne záruky, ako je opatrovateľská služba, ustanovenia o poradenstve a dozore, konzultatívne služby, zavedenie skúšobnej lehoty, náhradnej starostlivosti, programy vzdelávania a prípravy na povolanie a iné formy mimoústavnej starostlivosti za účelom zabezpečenia takého zaobchádzania s deťmi, ktoré zodpovedá ich blahu, ako aj ich pomerom a spáchanému deliktu.

(Dieťa, ktoré sa dostalo do konfliktu so zákonom, má právo na také zaobchádzanie, ktoré podporuje jeho zmysel pre dôstojnosť a vážnosť, berie do úvahy vek dieťaťa a smeruje k jeho znovuzačleneniu spoločnosti. Dieťa má právo na základné záruky, ako aj právnu a inú pomoc pre svoju obhajobu. Všade tam, kde je to možné, musí byť vylúčené súdne pojednávanie a uväznenie.)

Článok 41

REŠPEKTOVANIE VYŠŠÍCH NORIEM

Nič v tomto Dohovore sa nesmie dotýkať ustanovení, ktoré vo väčšej miere napomáhajú realizácii práv dieťaťa a ktoré môžu byť obsiahnuté v:

a/ právnom poriadku štátu, ktorý je tu zmluvnou stranou,

b/ medzinárodnom práve, ktoré je pre takýto štát záväzné.

(Akékoľvek normy uvedené v národnom alebo medzinárodnom práve, vzťahujúce sa na dieťa, ktoré sú vyššie ako tie, ktoré sú vyššie uvedené v tomto Dohovore, sa musia vždy dodržiavať.)

ČASŤ II

Článok 42

PLNENIE A ZÁVÄZNOSŤ

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú využívať zodpovedajúce princípy a ustanovenia tohto Dohovoru, vhodným a aktívnym spôsobom tak u dospelých ako aj u detí.

Článok 43

1. Za účelom zisťovania pokroku dosiahnutého signatárskymi štátmi pri plnení záväzkov prijatých týmto Dohovorom, sa zakladá Výbor pre práva dieťaťa, ktorý bude vykonávať nižšie uvedené funkcie.

2. Výbor sa skladá z desiatich členov vysokého morálneho kreditu a uznávaných odborníkov v oblasti, ktorej sa Dohovor dotýka. Členovia výboru sa volia zo štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, občania budú vykonávať túto funkciu ako súkromné osoby, pričom sa bude brať ohľad na spravodlivé zemepisné rozdelenie a na zastúpenie hlavných právnych systémov.
3. Členovia výboru sú volení tajným hlasovaním zo zoznamov navrhnutých štátmi ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru. Každý štát, ktorý je tu zmluvnou stranou, môže zo svojich občanov menovať jednu osobu.
4. Prvé voľby do Výboru sa musia konať najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa, kedy nadobudne platnosť tento Dohovor a potom každé dva roky. Najneskôr štyri mesiace pred dňom konania každých volieb musí generálny tajomník Spojených národov listom vyzvať signatárske štáty, aby do dvoch mesiacov predložili svoje návrhy. Generálny tajomník potom pripraví zoznam všetkých takto navrhnutých osôb v abecednom poriadku a s uvedením štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru.
5. Voľby sa musia konať na zasadaní štátov, ktoré sú tu zmluvnými stranami, ktoré zvolal generálny tajomník do sídla Spojených národov. Na týchto zasadaniach, na ktorých dve tretiny štátov, ktoré sú tu zmluvnými stranami, tvoria kvórum, sú zvolené do výboru tie osoby, ktoré dostanú najväčší počet hlasov prítomných a hlasujúcich zástupcov signatárskych štátov.
6. Členovia výboru sú volení na obdobie štyroch rokov. Vystupujúceho člena je možné zvoliť iba vtedy, ak je znovu navrhnutý. Funkčné obdobie piatich členov výboru zvolených v prvých voľbách uplynie na konci druhého roku, okamžite po prvých voľbách predseda vyžrebuje na zasadaní mená týchto piatich členov.
7. Ak člen výboru zomrie alebo odstúpi alebo oznámi, že z akéhokoľvek dôvodu nemôže ďalej plniť svoje povinnosti vo výbore, štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru a ktorý ho navrhol, vymenuje iného svojho občana, ktorý so súhlasom výboru bude vykonávať funkciu do konca funkčného obdobia.
8. Výbor musí vypracovať vlastný rokovací poriadok.
9. Výbor volí svojich funkcionárov na obdobie dvoch rokov.
10. Zasadania výboru sa za normálnych okolností musia konať v sídle Spojených národov alebo na inom vyhovujúcom mieste, ktoré určí výbor. Výbor sa schádza pravidelne raz za rok. Dobu trvania zasadania určujú a v prípade potreby kontrolujú štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, na svojom zasadnutí, so súhlasom Valného zhromaždenia.
11. Generálny tajomník Spojených národov zabezpečí personál a zariadenia potrebné pre účinné vykonávanie funkcie Výboru podľa tohto Dohovoru.
12. So súhlasom Valného zhromaždenia dostanú členovia Výboru vytvoreného podľa tohto Dohovoru, odmenu z prostriedkov Spojených národov za podmienok, o ktorých rozhodne Valné zhromaždenie.

Článok 44

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú Výboru predkladať, prostredníctvom generálneho tajomníka Spojených národov, správy o opatreniach prijatých na uplatňovanie práv stanovených v tomto Dohovore a o pokroku, ktorý sa dosiahol pri uplatňovaní týchto práv:

a/ do dvoch rokov, keď nadobudol Dohovor platnosť v štátoch, ktoré sú tu zmluvnými stranami, b/ potom každých päť rokov.

2. V právach vypracovaných podľa tohto článku sa musí poukázať na prípadné ťažkosti a skutočnosti, ktoré ovplyvňujú mieru plnenia povinností podľa tohto Dohovoru. Správy musia tiež obsahovať

informácie dostatočné na to, aby bol zabezpečený úplný prehľad Výboru o uplatňovaní Dohovoru v príslušnej krajine.

3. Štát, ktorý je zmluvnou stranou, ktorý predložil Výboru komplexnú úvodnú správu, nemusí v nasledujúcich správach predložených v súlade s odstavcom 1, písm. B/ opakovať základné informácie už uvedené.
4. Výbor môže od štátov, ktoré sú tu zmluvnými stranami, požadovať ďalšie informácie, dôležité pre uplatňovanie Dohovoru.
5. Výbor musí, prostredníctvom Hospodárskej a sociálnej rady, predkladať Valnému zhromaždeniu Spojených národov každé dva roky správu o svojej činnosti.
6. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia svoje správy sprístupniť širokej verejnosti vo vlastnej krajine.

Článok 45

Za účelom zabezpečenia účinného uplatňovania Dohovoru a podpory medzinárodnej spolupráce v oblasti upravenej týmto Dohovorom:

a/ špecializované organizácie, Detský fond OSN a iné orgány Spojených národov, majú právo zúčastňovať sa na rokovaniach o uplatňovaní tých ustanovení tohto Dohovoru, ktoré spadajú do oblasti ich činnosti. Výbor môže podľa uváženia vyzvať špecializované organizácie, Detský fond OSN a iné kompetentné orgány, aby poskytovali rozsiahlu pomoc pri uplatňovaní Dohovoru v oblastiach spadajúcich do ich činnosti. Výbor môže vyzvať špecializované organizácie, Detský fond OSN a iné orgány Spojených národov, aby predložili správy o uplatňovaní Dohovoru v oblastiach spadajúcich do ich činnosti,

b/ Výbor musí podľa svojho vlastného zváženia postúpiť špecializovaným organizáciám, Detskému fondu OSN a iným kompetentným orgánom, správy od signatárskych štátov obsahujúce požiadavku alebo poukazujúce na potrebu technickej rady alebo pomoci, spolu s prípadnými poznámkami a návrhmi Výboru, týkajúcimi sa týchto požiadaviek alebo oznámení,

c/Výbor môže odporučiť Valnému zhromaždeniu, aby požiadalo generálneho tajomníka preskúmať špecifické otázky, ktoré súvisia s právami dieťaťa,

d/ Výbor môže predkladať návrhy a všeobecné odporúčania na základe informácií získaných podľa článkov 44 a 45 tohto Dohovoru. Takého návrhy a všeobecné odporúčania sa musia postúpiť príslušnému signatárskemu štátu a oznámiť Valnému zhromaždeniu spolu s prípadnými pripomienkami štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru.

ČASŤ III

Článok 46

Tento Dohovor je otvorený k podpisu pre všetky krajiny.

Článok 47

Tento Dohovor podlieha ratifikácii. Ratifikačné listiny musia byť uložené u generálneho tajomníka Spojených národov.

Článok 48

Tento Dohovor zostáva otvorený prístupu pre všetky krajiny. Listiny o prístupe musia byť uložené u generálneho tajomníka Spojených národov.

Článok 49

1. Tento Dohovor nadobudne platnosť na tridsiaty deň odo dňa uloženia dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe u generálneho tajomníka Spojených národov.
2. Pre každý štát, ktorý Dohovor ratifikoval alebo k nemu pristúpil po uložení dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe, nadobudne Dohovor platnosť na tridsiaty deň po uložení jeho ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe.

Článok 50

1. Ktorýkoľvek štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru, môže navrhnúť dodatok a predložiť ho generálnemu tajomníkovi Spojených národov. Generálny tajomník potom zoznámi s pozmeňovacím návrhom štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, a požiada ich, aby mu oznámili, či sú za, aby bola zvolaná konferencia signatárskych štátov, kde by sa posúdil a rozhodol návrh. V prípade, že do štyroch mesiacov po takomto oznámení sa aspoň jedna tretina štátov vysloví za takúto konferenciu, musí ju generálny tajomník zvolať pod záštitou Spojených národov. Každý pozmeňovací návrh prijatý väčšinou štátov prítomných a hlasujúcich na konferencii, musí byť predložený Valnému zhromaždeniu OSN na schválenie.
2. Zmena prijatá v súlade s odstavcom 1 tohto článku nadobudne účinnosť, ak ju schváli Valné zhromaždenie Spojených národov a ak bude prijatá dvojtretinovou väčšinou hlasov štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru.
3. Keď zmena nadobudne účinnosť, stáva sa záväznou pre signatárske štáty Dohovoru. Ostatné štáty sú naďalej viazané iba ustanoveniami tohto Dohovoru a akýmikoľvek predchádzajúcimi zmenami, ktoré prijali.

Článok 51

1. Generálny tajomník Spojených národov musí prijímať a rozoslať všetkým štátom text pripomienok, ktoré štáty uviedli pri ratifikácii alebo prístupe k Dohovoru.
2. Výhrada nezlučiteľná s predmetom a účelom tohto Dohovoru sa nepripúšťa.
3. Výhrady môžu byť kedykoľvek odvolané oznámením zaslaným generálnemu tajomníkovi Spojených národov, ktorý musí o tom informovať všetky štáty. Takéto oznámenie nadobúda účinnosť dňom, kedy bolo doručené generálnemu tajomníkovi.

Článok 52

Signatársky štát môže tento Dohovor vypovedať písomným oznámením generálnemu tajomníkovi Spojených národov. Vypovedanie nadobudne účinnosť jeden rok odo dňa, keď bolo doručené generálnemu tajomníkovi.

Článok 53

Tento Dohovor bude uložený u generálneho tajomníka Spojených národov, ktorý je pre to určený.

Článok 54

Originál tohto Dohovoru, ktorého arabská, čínska, francúzska, ruská a španielska verzia majú rovnakú platnosť, musí byť uložený u generálneho sekretára Spojených národov. Na dôkaz toho dolupodpísaní zmocnenci, ktorí sú k tomu riadne poverení svojimi vládami, podpísali tento Dohovor.

Ustanovenia článkov 42-54 predvídajú obzvlášť:

I/ povinnosťou štátu oboznámiť s právami obsiahnutými v Dohovore tak dospelých ako aj deti. II/ Vytvoriť Výbor pre práva dieťaťa zložený z 10 odborníkov, ktorí budú posudzovať správy štátov, ktoré podpísali Dohovor, pravidelne predkladaných dva roky po ratifikácii a potom každých päť rokov. Dohovor nadobudne účinnosť a Výbor bude zriadený potom, ako ho ratifikuje 20 štátov.

III/ Štáty, ktoré sú tu zmluvnými stranami, budú svoje správy rozširovať medzi širokou verejnosťou.

IV/ Výbor môže navrhovať, aby boli vypracované zvláštne štúdie k špecifickým otázkam týkajúcim sa práv dieťaťa a môže zoznamovať so svojim hodnotením každý účastnícky štát, ktorého sa toto hodnotenie týka, ako aj Valné zhromaždenie OSN.

V/ S cieľom „účinne podporovať uplatňovanie Dohovoru a povzbudzovať medzinárodnú spoluprácu“ budú mať špecializované organizácie OSN /ako sú ILO, WHO a UNESCO/ a UNICEF prístup na rokovania Výboru. Spoločne s ďalšími orgánmi považovanými za kompetentným, vrátane nevládnych organizácií, ktoré majú konzultatívny status u OSN a orgánov OSN, ako je UNHCR, môžu predkladať naliehavé informácie Výboru a byť požiadané o radu o najoptimálnejšom uplatňovaní Dohovoru.

príloha č. 3

PREVÁDZKOVÉ PORIADKY ODBORNÝCH UĆEBNÍ

P o r i a d o k t e l o c v i č n e

1. Vstup do telocvične a na ihriská je povolený iba pod dozorom vyučujúceho alebo s jeho súhlasom.
2. Cez prestávky je vstup do telocvične zakázaný.
3. Žiaci musia mať na vyučovacích hodinách TV a pri inej športovej činnosti cvičebný úbor.
4. Za súčasť športového úboru sa nepovažuje: košeľa, blúzka, sveter, pančuchové nohavice, spodky, papuče, šľapky, topánky, ortopedická obuv a podobne.
5. Športový úbor pozostáva z trenírok, bavlneného trička či tielka, bavlnených alebo vlnených ponožiek a športovej obuvi.
6. V chladnejších mesiacoch možno použiť teplákovú súpravu alebo jej časti, návleky na členky, kolená, lakte a zápästia. V teplom počasí je povolené používať potítka na zápästí, čelenku proti potu.
7. Pri športovej činnosti je zakázané nosiť hodinky, prstene, retiazky. Dlhé vlasy musia byť stiahnuté gumičkou.
8. V prípade, že žiak nemá predpísaný cvičebný úbor, musí byť vykázaný zo športovej činnosti alebo vyučovacej hodiny TV na dobu, kým si úbor nedá do predpísaného poriadku.
9. Žiaci sa v šatniach, na chodbe, v telocvičniach, na ihriskách správajú disciplinovane, nie sú neprimerane hluční, nepoužívajú vulgárne výrazy, nepoškodzujú zariadenie šatní, telocvične a športovísk. V šatniach a na chodbe je počas prestávok zakázané behať, naháňať sa a strkať do spolužiakov. Chlapcom je zakázaný vstup do dievčenskej šatne a naopak.
10. Pri pohybových a športových hrách a súťažiach sú žiaci povinní dodržiavať ich pravidlá, pri gymnastických a iných cvičeniach, aerobiku, turistike sú povinní dodržiavať rady, pokyny a upozornenia vyučujúceho.
11. Žiaci sú povinní pred každou telesnou činnosťou dostatočne sa rozcvičiť pod vedením vyučujúceho alebo podľa jeho pokynov.
12. Žiaci nesmú cvičiť na náradí v neprítomnosti vyučujúceho. Prísne sa zakazuje najmä hojdanie na kruhoch, preskakovanie švédskej debny, hojdanie na lane, šplhanie na lane a tyči, lezenie na

závesné rebríky, cvičenie na kladine, skoky na žinenky bez pokynov, pomoci a záchrany vyučujúceho. VEĽMI PRÍSNE SA ZAKAZUJE lezenie po basketbalových konštrukciách, vešanie sa na basketbalové koše, sieťky, lezenie a vešanie sa na futbalové a hádzanárske bránky.

13. V prípade, že sa vyučujúci venuje inej činnosti, žiaci sú povinní podľa jeho pokynov dávať pomoc a záchranu spolužiakom pri cvičení.
14. Žiaci na hodinách TV nesmú jesť a piť, túto činnosť vykonávajú počas prestávok mimo športovísk.
15. NA HODINÁCH TV JE PRÍSNE ZAKÁZANÉ ŽUŤ ŽUVAČKY!
16. Ak žiak z akýchkoľvek dôvodov musí opustiť priestor, v ktorom jeho trieda športuje, je povinný pred odchodom oznámiť to vyučujúcemu. Tak isto oznámi aj svoj návrat.
17. Každý úraz, ktorý vyučujúci nezbadal, sú žiaci povinní ihneď hlásiť.
18. Každý úraz vyučujúci ihneď zapíše do knihy úrazov a do troch dní vyplní záznam o úraze.
19. Všetkým je zakázané v telocvičniach, na ihriskách, v šatniach fajčiť a požívať alkoholické nápoje a iné omamné látky.
20. Pri podozrení, že žiak pred športovaním pil alkohol, je vyučujúci povinný nepripustiť ho k výkonu športovej činnosti a zabezpečiť vykonanie dychovej skúšky. Ak bola skúška pozitívna, je povinný so svedkami spísať záznam.
21. Aby sa zabránilo krádežiam v šatniach, žiaci odovzdajú na začiatku vyučovacej hodiny peniaze, hodinky a iné cennosti vyučujúcemu, ktorý ich uschová a vydá po skončení hodiny.
22. Žiaci sami bez dovolenia nesmú vstupovať do kabinetov TV a skladu, svojvoľne si brať lopty a iné športové náradie.
23. Žiaci, ktorí pre chorobu alebo úraz nemôžu na hodine TV cvičiť, túto okolnosť preukážu pred začiatkom hodiny lekárskym potvrdením. Podľa pokynov vyučujúceho sú povinní pomáhať pri zapisovaní výkonov, meraní alebo pri inej činnosti.
24. Menštruácia nie je dôvod pre oslobodenie z hodiny telesnej výchovy.
25. Žiaci, ktorí majú dlhotrvajúcu chorobu či úraz niektorej časti tela, donesú o tomto lekárske potvrdenie. Na hodinách TV budú vykonávať len primerané cvičenia adekvátne ich telesnému stavu. Ak je TV prvou alebo poslednou vyučovacou hodinou, môže žiak oslobodený od TV rozhodnutím riaditeľa školy prísť na 2 vyučovaciu hodinu, resp. odísť domov.

P o r i a d o k n á r a ď o v n e, d i e l n í

1. Školský pozemok je majetkom všetkých žiakov, preto je povinnosťou každého žiaka na pozemku pracovať a starať sa o jeho dobrú úroveň a vzhľad.
2. Žiaci musia náradie prenášať vo zvislej polohe, ostrými časťami dolu a dopredu.
3. Náradie používame len podľa pokynov vyučujúceho.
4. Vedúci pracovnej skupiny vydáva náradie a po skončení práce ho prijíma len dôkladne očistené.
5. Každý žiak je povinný dbať o svoje zdravie a zdravie svojich spolužiakov.
6. Na pozemku sa pohybujeme len po chodníkoch.
7. Po skončení práce si každý žiak musí umyť ruky mydlom.
8. Pri práci na pozemku treba mať pracovný oblek a obuv.

P o r i a d o k učebne fyziky

1. Žiaci do laboratória vstupujú len na pokyn vyučujúceho.
2. Na každé laboratórne cvičenie sa žiak pripraví a prácu robí podľa postupu v návode, prípadne podľa pokynov učiteľa.
3. Žiaci každej skupiny sú zodpovední za prístroje, ktoré počas cvičenia používajú. Zaobchádzajú s nimi starostlivo a opatrne. Ak ich úmyselne alebo z hrubej nedbanlivosti poškodia, musia škodu nahradiť. Po skončení cvičenia odovzdajú všetky prístroje v poriadku a vyčistené.
4. Akékoľvek chyby na prístrojoch, prípadne na laboratórnom zariadení, treba ihneď ohlásiť vyučujúcemu.
5. Pri práci treba dodržiavať bezpečnostné predpisy, s ktorými žiakov oboznámi vyučujúci. Oboznámenie sa s bezpečnostnými predpismi potvrdí každý žiak svojim podpisom do osobitného zošita.
6. Po ukončení laboratórneho cvičenia si každá skupina urobí na svojom pracovisku poriadok.
7. Mimoriadnu pozornosť venujeme práci s elektrickými prístrojmi. Elektrické obvody zapájame podľa schémy a až potom ich zapojíme na zdroj napätia. Obvod sa môže pripojiť na zdroj až vtedy, keď ho skontroloval vyučujúci.
8. S vodičmi sa nesmie manipulovať dovtedy, kým je v obvode zapojený zdroj napätia. Nikdy sa nedotýkame neizolovaných (holých) vodičov.
9. Pri akejkoľvek nehode s elektrickým prúdom ihneď vypnite zdroj napätia. Ak vznikne požiar, nehaste ho vodou ani kvapalinovým hasiacim prístrojom. Na hasenie použite vhodný druh hasiaceho prístroja.
10. meraní si každý žiak vedie zápis v zošite na to určenom.
11. Pri práci šetrne zaobchádzame s energetickými zdrojmi (plyn, elektrická energia) a vodou.
12. Tento laboratórny poriadok sú žiaci povinní poznať a dodržiavať.

P o r i a d o k chemického laboratória

1. **ÚČEL**

Účelom tejto organizačnej smernice (ďalej OS) je popísať prevádzkovo-bezpečnostné pravidlá pre chemické laboratórium. Pravidlá sú vypracované na základe príslušných noriem.

2. **OBLASŤ PLATNOSTI**

Táto OS platí pre všetkých pedagógov školy, ktorí sa zúčastňujú vyučovacieho procesu a taktiež pre všetkých študentov (žiakov) školy, zúčastňujúcich sa vyučovania v chemickom laboratóriu.

3. **POJMY A POUŽÍVANÉ SKRATKY**

MZ SR - Ministerstvo zdravotníctva SR
OOPP - osobné ochranné pracovné prostriedky
STN - slovenská technická norma
SR - Slovenská republika
BOZP - bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

4. **ZODPOVEDNOSŤ A SPOLUPRÁCA**

Za dodržiavanie zásad tejto OS je zodpovedné vedenie školy ako aj konkrétny pedagóg, vyučujúci v chemickom laboratóriu.

5.

5.1 **Druhy zdraviu škodlivých látok v chemických laboratóriách**

a) jedy
b) žieraviny
c) látky škodlivé zdraviu

5.1.1 **Jedy**

- sú také látky, ktoré spôsobujú otravy v malých alebo opakovaných malých dávkach a sú uvedené v zoznamoch zvlášť nebezpečných jedov a ostatných jedov. Zvlášť nebezpečné jedy sú také, pre vlastnosti ktorých môžu vzniknúť pri zaobchádzaní s nimi nebezpečné omyly a zámeny, alebo ktoré môžu byť nebezpečne zneužité.

5.2.2 **Žieraviny**

- sú také látky, ktoré lokálne ťažko poškodzujú tkanivá, s ktorými prúdu do priameho styku.

5.2.3 **Látky škodlivé zdraviu**

- sú také látky, ktoré keď sa dostanú do organizmu, vyvolávajú zdravotné ťažkosti rôznej dĺžky trvania a pri opakovanom respektíve dlhodobom, exponovaní organizmu môžu viesť až k jeho nevyliečiteľnému poškodeniu.

Skladovanie, manipulácia s látkami uvedenými v kapitolách 5.2.1, 5.2.2 a 5.2.3 je nutné zabezpečovať v zmysle STN 3415.

5.3 **Označovanie obalov nebezpečných chemických látok**

Všetky obaly (sudy, fľaše a podobne) sú označované etiketou od výrobcu (dodávateľa). Povinnosťou je dbať na to, aby nedošlo k poškodeniu etikety (aby sa nestala nečitateľnou). V prípade nečitateľnosti by mohlo dôjsť k zámene nebezpečných látok a tým aj k závažnému ohrozeniu zdravia.

5.4. **Škodlivé účinky a prvá pomoc**

Každá skupina zdraviu škodlivých látok je charakterizovaná svojim účinkom. Podľa jej povahy sú tu uvedené základné účinky a bezprostredný spôsob poskytnutia prvej pomoci pri zásahu ľudského organizmu, s ktorým musia byť vyučujúci a žiaci oboznámení.

5.4.1 **Škodlivé účinky jedov**

Otrava môže vzniknúť inhaláciou prachu alebo uvoľneného kyanovodíka, použitím alebo vstrebávaním – vodných roztokov. Ich pôsobenie spočíva v tom, že zasahujú dýchacie cesty.

Menej prudký priebeh otravy je charakterizovaný škrabaním v krku, zovretím hrude, svalovou slabosťou, zrýchleným dýchaním, nevoľnosťou a zvracaním. Ochrnutie dychu a srdcovej činnosti je príčinou smrti, ktorá nastáva udusením.

5.4.2 **Prvá pomoc pri otrave jedmi**

Okamžite preniesť postihnutého na čerstvý vzduch a volať ihneď lekára. Pri podozrení použitia podávať postihnutému zriedený peroxid vodíka alebo 0,03 %-ný roztok $KMnO_4$. (hypermangán) s $NaHCO_3$ (hydrouhličitan sodný). Zvracanie vyvolať, iba ak je postihnutý pri vedomí. Dávame vdychovať amylnitrit alebo nitroglycerín. Dýchaniu postihnutého venujeme veľkú pozornosť. Pri nepravidelnom dýchaní alebo zastavení dychu ihneď zavádzame umelé dýchanie z úst do úst. S dýchaním neprestávame až do príchodu lekára.

5.4.3 **Škodlivý účinok žieravín**

Medzi žieraviny patria kyseliny (chlorovodíková, soľná, sírová, dusičná) a žieraviny alkalickej povahy (hydroxidy – luhy).

Škodlivý účinok kyseliny chlorovodíkovej – soľnej sa prejavuje na pokožke a slizniciach. Môže spôsobiť nebezpečné poškodenie očí a po použití ťažké poleptanie zažívacieho traktu.

Kyselina sírová spôsobuje na pokožke na slizniciach silné pálenie, ktoré rýchle preniká do hĺbky, pričom postihnuté tkanivo zbelie. Pri opakovanom styku so zriedenou kyselinou pozorujeme na exponovaných miestach zápaly kože, pukliny a tvorenie vriedkov. U dlhodobo exponovaných osôb sa poškodzuje zubná sklovina.

Kyselina dusičná preniká do organizmu najmä dýchacími cestami. Dráždi horné cesty dýchacie, poškodzuje očné spojivky, rohovku a zuby. Pri ťažkých otravách inhaláciou vzniká komplikácia opuchu pľúc. Pri styku s pokožkou spôsobuje ťažké popálenie, pričom poškodené miesto je charakteristicky žlto sfarbené.

Žieraviny alkalickej povahy (hydroxidy, luhy) leptajú pokožku a rozpúšťajú bielkoviny za vzniku alkalických albumínatorov. Pri styku roztokov alebo tuhých alkálií s pokožkou a najmä sliznicou sa tvoria látky, ktoré nebránia hlbšiemu prenikaniu alkálie do živého tkaniva. Účinok roztoku sa zosilňuje s jeho zvyšujúcou sa teplotou. Pri trvalej práci s roztokmi alkalickej povahy sa často objavujú rôzne chronické ochorenia pokožky. Veľmi nebezpečný účinok alkálií je na oči. I v malommnožstve, ktoré sa dostane do očí, rýchlo preniká do hĺbky a pôsobením na dúhovku môže nastať i oslepnutie. V práškovej forme nepríjemne pôsobia na horné dýchacie cesty.

5.4.4 **Obsah lekárničky v chemickom laboratóriu**

Lekárnička v chemickom laboratóriu musí obsahovať:

- 2%-ný roztok $KMnO_4$ (hypermangán)
- peroxid vodíka
- bórovú vodu
- tamínovú alebo bórovú masť
- jemnú gázu
- živočíšne uhlie
- obväzy

5.4.5 **Normy povolenej koncentrácie výparov v ovzduší**

Sú jednotne stanovené vyhláškou Ministerstva zdravotníctva SR – hlavného hygienika SR č. 35/1978 Vestníka MZ SSR najvyššie prípustné koncentrácie škodlivín v pracovnom ovzduší. Uvedené hodnoty sú najvyššie prípustné koncentrácie pre prípad, že sa v ovzduší nachádzajú samostatne. Pri prítomnosti kombinácie viacerých zložiek koncentrácie jednotlivých

komponentov musí byť primerane zížená v pomere k ich priemerným najvyšším hodnotám a k zastúpeniu jednotlivých zložiek v ovzduší.

5.5. Zaobchádzanie s laboratórnym sklom

Väčšina laboratórnych prác si vyžaduje používanie skla a sklo je ľahko rozbitné. Preto všetci žiaci a učitelia v chemickom laboratóriu musia dbať na to, aby pri práci so sklom si nespôsobili úraz a zaobchádzali s ním vždy opatrne. Bdelosť pri voľbe a používaní skla a sklených aparatúr môže zabrániť rozbitiu a nasledovnému úrazu z rozbitého skla a obsahuje aparatúry alebo v prípade nevyhnutného rozbitia skleného zariadenia môže zabrániť úrazu, ktorý môže mať i vážne následky.

5.5.1 Ukladanie skla

Sklený tovar sa uskladňuje v dobre osvetlenej miestnosti vybranej pre tento účel. Treba dodržiavať tieto pravidlá:

1. ťažké kusy uložiť na spodné priečky police, ľahké kusy hore, vysoké kusy dozadu, menšie vždy za sebou ten istý druh.
2. neukladať sklené predmety vyššie než môže osoba ľahko dočiahnuť bez toho, aby musela použiť rebrík alebo niečo vratkejšie ako napríklad debna, polica a podobne,
3. ukladať sklené trubice a tyčinky v horizontálnej polohe, aby kusy nevyčnievali z obalu,
4. chúlostivé kusy ukladať v oddelenom kartóne jasne označené pre riadnu evidenciu.

5.5.2

5.5.3 Rozbité sklo

Sklené črepiny v laboratóriu odstraňujeme metlou a lopatkou. Drobné úlomky pozbierame veľkými kusmi vlhkej bavlny.

Na sklené črepy a rozbité sklo máme osobitnú nádobu. Rozbité sklo neodhadzujeme do košov alebo nádob na odpadový papier, handry alebo iný odpad.

5.7 Vetranie chemických laboratórií

Chemické škodliviny, unikajúce do pracovného ovzdušia, môžu spôsobiť vážne ujmy na zdraví žiakov a učiteľov. Preto je potrebné rešpektovať a realizovať všetky opatrenia, aby výron škodlivín do ovzdušia laboratória bol minimálny. V tejto súvislosti treba poukázať i na také opatrenia, ako je náhrada škodlivín a jedovatých látok menej škodlivými a zdravotne neškodnými chemickými látkami.

5.8 Osobné ochranné pracovné prostriedky (OOPP)

Osobné ochranné pracovné prostriedky majú v súčasnosti stále dôležitejšiu úlohu pri zabezpečovaní bezpečnosti pri práci, aj keď výhľadove by sa mala venovať čoraz väčšia pozornosť zvyšovaniu bezpečnosti práce vhodnou úpravou pracoviska (laboratória). Tým by sa výrazne zmenšila potreba a význam vybavovania pracovísk ochrannými prostriedkami pri súčansom zvýšení bezpečnosti pri práci.

V praxi sa často stretávame s prípadmi, kde sme nútení v záujme umožnenia bezpečnosti pri práci použiť OOPP. Veľmi často sa stáva, že žiaci ale aj učitelia OOPP v laboratóriách nepoužívajú, hoci ich majú po ruke. Neuvedomujú si, že vystavujú nebezpečenstvu svoje zdravie a svoj život.

5.9 Pravidlá BOZP platné pre chemické laboratórium

- laboratórne nádoby sa nesmú používať k jedlu, pitiu a uschovaniu potravín. Potraviny ani nápoje nesmú byť odkladané v chladničkách určených pre laboratórne použitie.
- do odpadového potrubia je zakázané vylievať rozpúšťadlá, ktoré sa nemiešajú s vodou, s kyselinami alebo luhmi uvoľňujú jedovaté alebo dráždivé plyny.
- do odpadového potrubia sa môžu vylievať v obmedzenom množstve jednorázovo najviac 0,5 litra po dostatočnom zriedení (1:10) rozpúšťadlá dokonale zmiešané s vodou a kyseliny a tiež lúhy zriedené najmenej 1:30.

- pri všetkých manipuláciách s látkami v otvorených nádobách (skúmavky, banky a pod.) sa musí ústie nádobiek držať od seba a iným spolužiakom.
- všetky obaly (fľaše, plechovky a iné) s obsahom chemikálií, musia byť označné dobre čitateľným štítkom.

P o r i a d o k cvičnej kuchyne

1. Pred odchodom do cvičnej kuchyne čakajú žiaci vyučujúcu v určenej triede prezlečené do pracovného odevu, s upravenými vlasmi.
2. Do cvičnej kuchyne odchádzajú disciplinovane len pod vedením vyučujúcej.
3. Otváranie a zatváranie cvičnej kuchyne robí zásadne vyučujúca.
4. Vstup do kuchyne je žiačkam povolený iba v sprievode vyučujúcej.
5. Žiaci musia dodržiavať postupy pri príprave pokrmov a zásady bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.
6. Zachovávať pracovnú a osobnú hygienu, na odpadky používať nádobu, ktorú po vyprázdnení vyumývajú horúcou vodou a pridaním dezinfekčného prostriedku.
7. Pri praktickom varení žiačky pracujú v skupinách, potrebné pomôcky im prideľuje vyučujúca.
8. Žiaci sú povinní šetrne a bezpečne zaobchádzať s elektrickými spotrebičmi a vodou, pričom manipuláciu s elektrickými spotrebičmi zabezpečuje len vyučujúca.
9. Po skončení práce umytý riad a kuchynské náradie žiačky uložia na pôvodné miesto.
10. Vyučujúca skontroluje po skončení upratovania kuchyne pracovisko z hygienického hľadiska.

Poriadok pre učebňu IKT

Učebňa výpočtovej techniky je pracovisko, určené na získavanie praktických skúseností žiakov pri práci na PC.

Žiaci vstupujú do učebne iba na pokyn vyučujúceho, ktorému hlásia všetky prípadné zistené poruchy.

Žiaci pracujú na PC výlučne pod dozorom vyučujúceho.

Po ukončení práce sú žiaci povinní uviesť pracovisko do pôvodného stavu.

Žiakom je zakázané:

- vstupovať do učebne v inej obuvi než prezuvkách
- jesť, piť a akýmkoľvek iným spôsobom znečisťovať pracovné prostredie,
- zasahovať do silových i ovládacích prípojov jednotlivých káblov, demontovať kryty PC a opravovať poruchy,
- z dôvodu ochrany pred PC - vírusmi, bez výslovného súhlasu vyučujúceho používať vlastné nosiče (diskety, CS, DVD),
- bez súhlasu vyučujúceho používať tlačiarne.

Zásady ergonómie pri práci na PC

1. Chodidlá, kolená a nohy

Počas sedenia sa musia chodidlá pevne a pohodlne opierať o dlážku. Používajte pracovný stôl a stoličku, ktorá umožňuje položiť si chodidlá pevne na dlážku alebo podložku. Ak používate podložku pod nohy, táto musí byť dostatočne široká, aby umožňovala rôzne polohy nôh v rámci zóny pohodlia.

Dostatok priestoru pre nohy

Pod pracovným stolom musíte mať dostatok priestoru pre nohy a kolená. Vyhnite sa koncentrovanému tlaku na spodnú stranu stehien a lýtka. V priebehu dňa si naťahujte nohy a obmieňajte ich polohu.

Tip:

Často vstávajte od stola a krátko sa prejdite.

Obmieňajte počas dňa polohu nôh.

Nerobte:

Nedávajte pod pracovný stôl škatule a iné predmety, ktoré obmedzujú priestor pre nohy. Musíte byť schopní bez prekážok sa natiahnuť až na koniec stola.

2. Oči

Dlhodobá práca na počítači môže byť vizuálne veľmi namáhavou úlohou a môže mať za následok podráždenie a únavu očí. Preto venujte očiam veľkú pozornosť.

Nechajte oči oddýchnuť.

Často doprajte očiam prestávku. Zhlboka dýchajte a pri prestávke sa povystierajte. Periodicky zameriavajte pohľad na vzdialený bod mimo monitora.

Nechajte si pravidelne vyšetrovať oči odborným lekárom.

Ak nosíte bifokálne alebo trifokálne sklá, môže byť pre vás pri práci s počítačom výhodnejšie používať sklá monofokálne.

Tip:

Často žmurkajte. Žmurkanie prirodzene chráni a predchádza vysúšaniu očí.

Nechajte oči často oddýchnuť tak, že pohľad zameriate na vzdialený bod.

3. Ramená a lakte

Nastavte výšku stoličky tak, aby ste mali uvoľnené ramená, lakte pohodlne viseli vedľa tela a zápästia boli v rovine.

a. KONTROLA VÝŠKY LAKŤOV

Dajte lakte do výšky blízkej polohe radu G, H. Táto poloha umožňuje uvoľniť ramená. Ak máte dlhé ruky, môže byť pre vás lepšie mať lakte o niečo nižšie ako je tento rad kláves. Dôležité je tiež, aby ste mali pod pracovným stolom dosť miesta na kolená a nohy.

Tip:

Pamätajte na uvoľnenie v miestach, kde často dochádza k svalovému napätiu.

Obráťte stoličku na bok a zistite, či máte lakte vo výške kláves G a H.

4. Predlaktie, zápästie a ruky

Či už pracujete na stole alebo sedíte na pohovke, držte predlaktia, zápästia a ruky v priamej neutrálnej polohe. Pri písaní na klávesnici a používaní ukazovacích zariadení, neohýbajte zápästia.

Tip:

Pri písaní na klávesnici udržujte zápästia a ruky v priamej, neutrálnej polohe.

Nepokladajte dlane na stôl a nezohýbajte zápästia.

Nepokladajte zápästia na ostré hrany.

Ak je pre vás písanie na klávesnici so zápästiami v priamej, neutrálnej polohe obtiažne, vyskúšajte rozdelenú klávesnicu. Nastavte ju správne tak, aby vyhovovala vašim predlaktiam, rukám a zápästiam.

5. Chrbát

Používajte len takú stoličku, ktorá plne podopiera vaše telo. Rozložte rovnomerne svoju váhu a využívajte k podopreniu tela celé sedadlo a opierku. Ak má vaša stolička nastaviteľné operadlo, nastavte ho tak, aby jeho tvar zodpovedal prirodzenej krivke spodnej časti vašej chrbtice.

Urobte si pohodlie.

Vždy si overte, že máte dobre podoprenú dolnú časť chrbtice. V polohe, v ktorej práve pracujete, sa vždy musíte cítiť pohodlne.

Tip:

Často upravujte a obmieňajte nastavenie svojej stoličky.

Nerobte:

Ak dostanete novú nastaviteľnú stoličku alebo sa delíte o stoličku s niekým iným, nepredpokladajte, že je stolička nastavená tak, aby vám vyhovovala.

Neseďte celý deň v jednej polohe.

Nehrbte sa.

Nadmerne sa nezakláňajte.

Monitor

Namáhanie očí a únavu svalov na krku, pleciach a hornej časti chrbtice znížite správnym umiestnením monitora a nastavením jeho uhla.

Umiestnenie monitora

Umiestnite monitor priamo pred seba. Aby ste určili pohodlnú vzdialenosť očí od monitora, natiahnite ruku smerom k monitoru a zaznamenajte polohu kĺbov prstov. Do tejto polohy umiestnite monitor. Musíte byť schopní jasne vidieť text na monitore.

Nastavenie výšky monitora

Poloha monitora musí umožňovať, aby ste mali hlavu pohodlne vyváženú medzi plecami.

Nesmie vyžadovať nepohodlné naklonenie krku dopredu ani dozadu v akomkoľvek uhle. Môžete zistiť, že je pohodlnejšie umiestniť monitor tak, aby bol prvý riadok textu presne vo výške očí. Keď sa pozeráte do stredu obrazovky, musia vaše oči smerovať ľahko dolu. Veľa designov počítačov umožňuje umiestniť monitor na hornú stranu jednotky. Pokiaľ je monitor v hornej polohe príliš vysoko, môžete ho postaviť na dosku pracovného stola. Na druhej strane, ak stojí monitor na pracovnom stole a vy cítite nepohodlie na krku alebo v hornej časti chrbtice, môžete mať monitor veľmi nízko, a preto použite podstavec alebo monitor podložte napr. hrubou podložkou.

Sklon monitora

Sklopte monitor tak, aby bol čelom k vašim očiam. Obrazovka monitora a vaša tvár musia byť v podstate rovnobežné. Ak chcete skontrolovať sklon monitora, požiadajte niekoho, aby v strede obrazovky podržal malé zrkadielko. Ak sedíte v normálnej polohe, musíte vidieť v zrkadielku svoje oči.

Eliminácia žiarenia a odrazov z monitora

Eliminujte žiarenie, používajte rolety, žalúzie alebo závesy, obmedzujúce prudké svetlo. Používajte nepriame tlmené svetlo, aby ste zabránili vzniku jasných bodiek na obrazovke monitora.

Ak je pre vás prudké svetlo problém, uvažuje o nasledujúcich činnostiach:

Preneste monitor na miesto, kde je vylúčené prudké svetlo a odrazy.

Vypnite alebo stlmte stropné svietidlá a použite k osvetleniu svojej práce jednu alebo viac nastaviteľných lámp.

Ak nemôžete ovládať stropné svietidlá, vyskúšajte premiestnenie monitoru medzi dva rady svietidiel, namiesto toho, aby ste ho mali postavený priamo pod jedným radom.

Pripevnite k monitoru filter obmedzujúci žiarenie.

Pripevnite k monitoru tienidlo. Toto zariadenie môže byť hoci len kúsok prečnievajúcej lepenky.

Zabráňte sklápaniu a otáčaniu displeja spôsobom, ktorý by mohol viesť k nepohodlnej polohe hlavy alebo hornej časti chrbtice.

Ak nosíte bifokálne alebo trifokálne okuliare, nedávajte monitor tak vysoko, aby ste museli pri pohľade na obrazovku zakláňať hlavu.

Nerobte:

Vyhnite sa prispôsobovaniu polohy tela z dôvodov kompenzácie žiarenia alebo odrazov.

Skúste sa vyhnúť zdrojom jasného svetla vo svojom zornom poli, napr. nepozerať sa na nezakryté okno.

7. Usporiadanie pracovného priestoru

b. PAPIERE A KNIHY

Vyberte si pracovný stôl alebo stoly, ktoré sú dostatočne veľké na to, aby sa tu zmestilo počítačové zariadenie a všetky ďalšie veci, potrebné pre prácu. Všetky často používané predmety umiestnite do vzdialenosti, kde ich máte v dosahu. Aby ste znížili únavu očí, umiestnite predmety do rovnakej vzdialenosti.

Vyhnite sa nadmernému nakláňaniu a naťahovaniu, ktoré namáha ramená a chrbát.

c. STOJAN NA DOKUMENTY

Ak používate stojan na dokumenty, postavte ho do blízkosti monitora v rovnakej výške, vzdialenosti a uhle ako monitor. Tým udržíte hlavu vyváženú medzi ramenami. Ak je vašou hlavnou prácou prepisovanie z papierových dokumentov, môže pre vás byť pohodlnejšie umiestniť stojan na dokumenty priamo pred seba (a monitor čiastočne bokom) alebo na naklonenú dosku medzi monitor a klávesnicu. O tejto možnosti uvažujte len vtedy, ak viac času venujete nazeraniu do papierov ako na monitor.

Nesprávne:

Pracovný priestor si nesmiete usporiadať tak, aby ste sa museli opakovane naťahovať dopredu, ale tak, aby ste videli a dosiahli na často používané predmety, ako napr. knihy, papiere alebo telefón.

8. Klávesnica a ukazovacie zariadenie

Umiestnite klávesnicu, myš a ostatné vstupné zariadenia tak, aby ste ich mohli používať a pritom držať telo v uvoľnenej pohodlnej polohe.

Klávesnica má byť položená priamo pred zamestnancom, výška lakťov musí byť približne rovnaká ako výška radu klávesnice, v ktorej sú písmená G a H, a zápästia mať rovno.

Myš alebo trackball umiestnite bezprostredne po ľavej alebo pravej strane klávesnice.

Pokiaľ používate priehradku na klávesnicu, overte si, či je dosť široká pre myš alebo trackball, inak budete musieť myš umiestniť pravdepodobne vyššie ako klávesnicu alebo mimo nej.

Opierky na ruky na stoličkách a stoloch vám môžu pomôcť pri písaní na klávesnici uvoľniť plecia a voľne pohybovať zápästím. Správne nastavené sú vtedy, ak máte plecia v uvoľnej polohe a zápästia priamo.

Opierky pre dlane používajte len počas prestávok v práci, kedy nepíšete na klávesnici ani nepoužívate ukazovacie zariadenie. Pri písaní sa musí zápästie voľne pohybovať a nesmie byť položené na opierke.

Nerobte:
Opierky rúk nesmú mať za následok:
pohyb pliec,
nadmerný tlak na lakte,
roztiahnutie lakťov do strán.

d. PRÁCA S KLÁVESNICOU

Pozorujte svoj štýl písania na klávesnici a všimnite si, ako používate prsty a ruky. V palcoch a ostatných prstoch nesmiete mať zbytočné napätie. Sledujte, či máte pri písaní na klávesnici ťažký alebo ľahký úder.

Práca s ukazovacími zariadeniami

Pri používaní myši zapojte celú ruku a plece, nielen zápästie. Počas práce s ukazovacími zariadeniami nepokladajte zápästie. Zápästie, ruka, plece sa musia voľne pohybovať.

Nastavenie softwarových ovládačov

K nastaveniu vlastností ukazovacieho zariadenia môžete použiť softwarový ovládací panel. Napríklad na zníženie alebo vylúčenie dvíhania myši skúste zvýšiť nastavenie akcelerácie. V prípade, že používate ukazovacie zariadenie ľavou rukou, musí vám softwarový ovládací panel v záujme maximálneho pohodlia umožňovať používať tlačidlové vypínače.

Časté čistenie

Nezabúdajte na časté čistenie myši alebo trackballu.

Tip:
Pri používaní ukazovacích zariadení držte zápästie v priamej neutrálnej polohe.
Držte myš alebo trackball voľne.
Striedajte ruky pri ovládaní ukazovacích zariadení.
Nestískajte myš.

Súbor objektov	Objekt	Identifikácia ohrozenia	Bezpečnostné opatrenia
Kancelárske práce	Zariadenia so Zobrazovacími jednotkami	* únava očí – zraková záťaž, poškodenie zraku (ďalšie nebezpečie uvádza Smernica č. 90/270/EEC a NV R č. 276/2006 Z.z. o minimálnych zdravotných a bezpečnostných požiadavkách na prácu so zobrazovacími jednotkami)	správne ergonomické rozostavenie a umiestnenie nábytku a počítača, používať stoličky výškovo nastaviteľné so sklopným operadlom vhodné umiestnenie monitora (vzdialenosť obrazovky od očí cca 60 cm podľa jej veľkosti), výška stredu monitora vzhľadom ku zrakovej ose, v zornom poli vylúčiť svetelné zdroje (nežiadúce odlesky na obrazovke) prestávky v práci po cca hod nepretržitej práce s počítačom (bezpečnostné prestávky pri práci pre kompenzáciu nútenej pracovnej polohy a zaťaženia zraku a pri neprerušovanej práci s vysokou opakovateľnosťou pohybov prstov a ruky), prestávky so zaradením kompenzačných cvikov pravidelné lekárske prehliadky odborným očným lekárom. redpisy: TN EN ISO 9241-6 (832091) rgonomické požiadavky na kancelárske práce so zobrazovacími terminuálmi. Časť 6:

			Požiadavky na vstupné zariadenie – s výnimkou klávesníc (09/01) TN EN ISO 13406-1 (83 094) Ergonomické ožiadavky na kancelárske práce so zobrazovacími displejmi – Časť 1. Úvod (07/01)
Kancelárske práce	Zariadenie so zobrazovacími jednotkami	* dlhodobé opieranie zápästia a predlaktia o hranu stola alebo klávesnice (útlak nervov	* vhodná veľkosť, popr. Úprava pracovného stola, umožnenie vhodných polôh rúk, prestávky v práci

Desať rád pre prácu s počítačom

STOLIČKA	Výška sedadla a sklon operadla by mali byť individuálne nastaviteľné
STOL	Spodná hrana stola má byť v takej výške, aby sa dali pohodlne zasunúť kolená. Pracovná plocha má byť dostatočne veľká na uloženie materiálov.
OSVETLENIE	Má byť dostatočne intenzívne (asi 300 luxov) a jeho farebné zloženie blízke spektru slnečného žiarenia, teda teplé, biele. Vylúčiť treba tzv. priame osvetlenie, uprednostniť difúzne zdroje alebo na svietidlá použiť kryty.
RYTMUS PRÁCE	Náročnosť práce je potrebné prispôsobiť momentálnej schopnosti podať výkon. Treba pamätať na to, že ak sa prestávka v práci zaradí ešte pred začiatkom únavy, výrazne to pomôže urýchliť regeneráciu síl. Bez prestávky by sa nemalo pracovať dlhšie ako hodinu, pretože po uplynutí tohto času klesá schopnosť koncentrácie a zvyšuje sa množstvo chybných úkonov.
UMIESTNENIE OBRAZOVKY	Obrazovku treba umiestniť kolmo na oblok a tak, aby na nej neboli odrazy svetlých predmetov a aby nedochádzalo k výraznému kontrastu s pozadím. Horný okraj obrazovky by mal byť vo výške očí.
FARBA ODEVU A NÁBYTKU	Treba sa vyhýbať svetlým a čiernym farbám, aby nedochádzalo k odrazu na obrazovke.
ŽIARENIE Z OBRAZOVKY	V podstate je rovnaké ako z obrazovky televízora, teda nepoškodzuje zdravie, pravdaže, ak sedíme v primeranej vzdialenosti pred obrazovkou, t.j. aspoň 50 cm. Nie je však vhodné zdržiavať sa v tesnej blízkosti za počítačom, pretože táto časť nie je chránená sklom obrazovky.
FILTRE PRED OBRAZOVKOU	Nie sú určené na zachytávanie RTG žiarenia, ktoré spoľahlivo zachytáva obrazovka, ale na minimalizovanie vplyvu elektromagnetického poľa a na úpravu svetelných pomerov, aby sa znížila zraková únava. Moderné obrazovky filtre nevyžadujú.
OHROZENIE ZDRAVIA	Je možné pri „nadužívaní“ počítača. Pri dlhom sedení pri počítači, najmä však na nevhodnej stoličke, ako aj pri rýchlom pracovnom tempe sa môžu dostaviť bolesti hlavy, stuhnutie a bolesť svalstva (najmä šije a chrbtice). Pri dlhodobom vkladaní údajov (pravidelná celodenná práca niekoľko mesiacov alebo rokov) môže dôjsť k poškodeniu drobných svalov rúk. Pri trvalej obsluhe počítača je vhodná vstupná prehliadka u očného lekára.
TELESNÉ CVIČENIE	Je nevyhnutným doplnkom na uvoľnenie duševnej záťaže. Nielen intenzívne cvičenie po pracovnej dobe, ale aj krátke rozcvičenie alebo popreťahovanie svalov a kĺbov počas pracovných prestávok povzbudí a osvieži organizmus. Hrazda na pracovisku nie je prejavom čudáctva. Niekoľko jednoduchých cvikov alebo iba povytiahnutí na hrazde pomôže uvoľniť stuhnuté svaly. Bolesti hlavy, stuhnutosť svalov, znížený výkon a zlá nálada sú reakciou organizmu na nadmernú a dlhodobú záťaž spojenú s nedostatkom pohybu.

Školské zariadenia – KLUB A ŠKOLSKÁ JEDÁLEŇ majú vlastný prevádzkový poriadok.